

**VÕRU MAAKONNA
RAHVARAAMATUKOGUDE
2019. AASTA TEGEVUSE ARUANNE**

Võru 2019

Sisukord

Sissejuhatus	4
1. Põhilised tegevussuunad	4
2. Juhtimine	4
2.1 Raamatukogude võrgu struktuur ja nõukogud	4
2.2 Eelarve.....	5
2.3 Projektid	5
2.4 Personali koosseis, juhtimine ja areng	7
2.4.1 Ülevaade täienduskoolitusest	7
2.4.2 Maakonnaraamatukogu korraldatud koolitused	8
2.4.3 Raamatukogutöötajate avalikud esinemised	9
2.4.4 Erialahariduse omandamine	9
2.4.5 Töötajate tunnustamine	9
2.5 Raamatukogu haldusjuhtimine	10
2.5.1 Juurdepääs liikumispuudega inimesele	10
2.6 Raamatukogu arendustegevused infotehnoloogia valdkonnas.....	10
3. Kogud komplekteerimine ja töötlemine	11
4. Lugejateenindus ja raamatukoguteenused.....	14
4.1 Avaliku teabe kättesaadavaks tegemine	15
4.2 Raamatukogu kasutamine ja teenused.....	15
4.3 RVL teenindus.....	17
4.4 Laste- ja noorteteenindus	17
4.4.1 Laste-ja noortekirjanduse komplekteerimine	17
4.4.2 Laste-ja noorte raamatukogu kasutamine.....	19
4.4.3 Laste-ja noorteteenindus, s.h lugemisharjumuste kujundamine ja arendamine	19
4.4.4 Laste- ja noorteüritused	22
4.5 Erivajadustega sihtrühmade teenused	23
4.6 Raamatukogu kui kohalikku pärandit jäädvustav, elukestvat õpet toetav ja vabaaja võimalusi pakkuv kultuurikeskkond	25
4.6.1 kohalikul tasandil	25
4.6.2 riiklikul tasandil.....	28
4.6.3 rahvusvahelisel tasandil.....	29
4.7 Raamatukogu koolituskeskusena kasutajatele	29
4.8 Raamatukoguteenuse turundus ja väljaanded.....	30

4.9 Andmebaasid	31
5. 2020. aasta tegevused	31
LISA 1. Personali koolitus	32
LISA 2. Raamatukogutöötajate avalikud esinemised.....	33
LISA 3. Raamatukogude ehitamine, renoveerimine, remondid.....	35
LISA 4. Laste ja noorteüritused	36
LISA 5. Raamatukoguteeninduse maakondliku koordineerimise ülesannete täitmine.....	38

Sissejuhatus

Tabel 1

Maakonna/li nna nimi	Elanike arv (01.12.1 8)	KOV-de arv maakonn as	Üldkasutatav ate raamatukogu de arv	Harukogu de arv	Teenindus punktide arv*	Kokku
Võrumaa	36 529	5	38		11	49

1. Põhilised tegevussuunad

Raamatukoguteenuse osutamine tõi uusi lugejaid, põnevaid näitusi, sündmusi, meediakajastusi ning palju lugemisrõõmu. 110. tegevusaastat tähistasid Võrumaa Keskraamatukogu (edaspidi Võrumaa KRK), Tsooru ja Vaabina raamatukogud. Rahvaraamatukogude võrgustikku tugevdas koostöö - koos Tartumaa kolleegidega külastati Helsingis OODIt ja Sillamäel viidi läbi koostööseminar „Üksainus Eesti on Võru ja Ida-Virumaa vahel“. Mõlemad said teoks tänu Kultuuriministeeriumi toetusele. Laulu- ja tantsupeo juubeliaasta peol osalesid nii mitmedki raamatukogutöötajad. Värska, Mikitamäe ja Võrumaa KRKs eksponeeriti Eesti Laulu- ja Tantsupeo Sihtasutuse fotonäitust „Eestimaa värvid“ – 2014. aastal toimunud XXVI laulu ja XIX tantsupeo „Aja puudutus. Puudutuse aeg“ hetkeülevõtted. Värskas ja Võrus said huvilised uudistada aastatest 1910-1960 toimunud pidude fotode koopiaid Eesti Rahvusarhiivist. Rahvaraamatukogude lugejate poolt hääletati maakonnas kõige eestilikumaks lauluks „Koit“. Näituste ja üritustega tähistati eesti keele aastat - Meremäel toimus tervet kogukonda haarav suurüritus, mille peaesineja oli Meremäe Keskkooli vilistlane, kauaaegne Eesti Rahvusringhäälingu toimetaja Silvia Karro. Täiskasvanud Õppija Nädalal esines Lasval keeleteadlane Jüri Valge eesti keele kasutamisest, arendamisest ja uurimisest. Edgar Valteri 90. sünniaastapäeva tähistati näituste, etenduste ja teematundidega.

Analüüsiiti kogude kasutust ja tehti inventuure.

2. Juhtimine

2.1 Raamatukogude võrgu struktuur ja nõukogud

Võrumaa KRK ja Setomaa valla nõukogud koos ei käinud.

Võru vallas arutleti 16. oktoobril ümarlauas raamatukogude põhimääruse eelnõu üle, aga vastuvõtmine lükkus 2020. aastasse. Ümarlauas tehtud märkused viidi põhimääruse eelnõusse sisse. Võru vallas on väga suur lõhe töötasudes – nende vahel, kes enne kuulusid Võru valda ja kes liideti haldusreformi käigus. Seepärast tehti Lasva Raamatukogu direktori eestvõtmisel Lasva, Kääpa, Tsolgo, Puiga, Vastseliina ja Orava raamatukogude direktorite poolt pöördumise Võru Vallavolikogule ebavõrdsuse likvideerimiseks.

2.2 Eelarve

2018. aastaga võrreldes on 2% suurenenud personalikulu, IT ja komplekteerimiskulu jäänud samaks. 2% võrra on vähenenud ülalpidamiskulud.

Tabel 2

Põhieelarve	Seisuga 31.12.18. €	Seisuga 31.12.19 €	Muutus %
Eelarve kokku	1 161 732	1 216 020	4,7%
sh keskraamatukogu	438 093	488 702	11,6%
Personalikulu	762 996	829 739	8,7%
sh keskraamatukogu	358 908	396 302	10,4%
Komplekteerimiskulu	214 374	221 468	3,3%
sh KOV-lt	144 981	152 762	5,4%
sh riigilt	69 393	68 706	-1,0%
sh keskraamatukogu	45 773	47 029	2,7%
sh KOV-lt	20 533	22 064	7,5%
sh riigilt	25 240	24 965	-1,1%
Infotehnoloogiakulu	24 739	22 770	-8,0%
sh keskraamatukogu	7 673	8 896	15,9%

2.3 Projektid

Tabel 3

Projektid, toetused (Kellelt saadud?)	Periood	Eraldatud summa	Projekti üldmaksumus
Rahvaraamatukogude suveseminar (Kultuuriministeerium)	01.08-20.09	1100	4657
Õppereis OODIsse (Kultuuriministeerium)	15.03-03.06	2100	4148
Õppereis Ida-Virumaale (Kultuuriministeerium, SA Integratsiooni Sihtasutus)	01.09.20.09	630	1984
Veebiväljaande „Raamatukogud Võrumaal“ täiendamine (Eesti Kultuurkapital)	10.01.19-30.05.2020	150	150
Võrumaa KRK konverentsisaali näituste ekspositsioonisüsteemi uuendamine (Eesti Kultuurkapital)	04.01-20.02	100	317,42
Võrumaa laste 7. lugemismängu Laste-Raamatu-Suvi 2019 (Eesti Kultuurkapital)	15.03-27.09	150	460
Kontserdisari „Muusika 101“ Eestimaale Võrumaa KRKs (Eesti Kultuurkapital)	01.04-30.06	450	619
Ansambli Kuldsäuk esinemine suveseminaril (Eesti Kultuurkapital)	01.08-10.09	100	4657

Kristina Mullamaa loeng „Rootsi kirjandus – lugemist väärt“ (Eesti Kultuurkapital)	30.11-20.12	150	285
Kontserdisari „Muusika 101 Eestimaale“ Võrumaa KRK (Eesti Kultuurkapital)	07.01-25.02	300	450
Erasmus+ „Four elements - Legends and stories improving foreign language learning and intercultural competences of adults by e-learning“ (Scholengroep Fluxus)	1.11.2018-31.10.2020	22 478	289140
Marko Kalduri kohtumine Tsoigo raamatukogus (Eesti Kultuurkapital)	Aprill 2019	150	217,08
Misso Raamatukogu laste käsitööring (Rõuge Vallavalitsus)	01.01.-31.12.2019	200	500
Kirjanduslik-muusikaline õhtu Parksepa raamatukogus (Eesti Kultuurkapital)	02.09-16.12. 2019	250	430
Tsooru raamatukogu 110 (Antsla Vallavalitsus ja Eesti Kultuurkapital)	01.11.2018-01.02.2019	890	890
Vana-Vastseliina raamatukogu ja Vana-Vastseliina Raamatukogu Seltsi kultuurireis „Tunne Eestimaad –Narva“ (Võru Vallavalitsus)	Juuni 2019	300	700
„Suvepäevad perega sisukaks ja huvitavaks“ Vana-Vastseliina raamatukogu koostöös Kapera Kandi Ühinguga (Võru Vallavalitsus)	Juuli-detsember 2019	130	230
Kohtumine Markus Saksatammega Värskas ja Oraval (Eesti Kultuurkapital)	Veebruar – aprill	200	339,64
Raamatukogupäevad „Kohtume raamatukogus“ Värskas. Annela Laaneotsa ja Andreas Kalkuni esinemistasu (Eesti Kultuurkapital)	Juuli – september	240	
Kirjanduslikud kohtumised Värskas. Epp Petrone (Setomaa Vallavalitsus)	Aprill-november	200	Eelmisega kokku 761, 35
Laste-Raamatu-Suvi Värskas. (Setomaa Vallavalitsus)	Aprill-november	200	273, 51
Setomaa valla mälumänguturniir Värskas raamatukogus (Setomaa Vallavalitsus)	November-veebruar	300	340,60
Kirepi raamatukogu lugejate õppereis (Võru Vallavalitsus)	Juuli	150	150
Kirepi raamatukogule annetatud 1935. aasta „Perekonnalehtede“ restaureerimine (Võru vallavalitsus)	Mai	150	150

Toetusprogrammide osa ääretult oluline - aruandeaastal ei oleks ilma Kultuuriministeeriumi toetuseta saanud võrgustiku liikmed käia õppereisil OODIs – „Seal juba oli, mida vaadata!“ (Viitina). Koostööseminar Sillamäel „Üksainus Eesti on Võru ja Virumaa vahel“ sai teoks tänu Kultuuriministeeriumi ja Integratsiooni Sihtasutuse toetusele. Kultuurkapitali toetuseta poleks toimunud kontserdid ja kohtumised kirjanikega. Vana-Vastseliina elamusereis Narva oli

paljudele esimene kohtumine Narvaga. Enne ja pärast reisi tutvuti kirjandusega Narva kohta. Setomaa vallas on sündmuste korraldamine enamasti projektipõhine - üldjuhul saabki toetust esinejate sõidukuludeks ja esinemistasudeks. Tänu kohtumisele oli Markus Saksatamme raamat „Tont ja mannapuder“ aasta kõige nõutum raamat Värskas.

2.4 Personali koosseis, juhtimine ja areng

Haldusreform rasis väga tugevasti Võru vallavalitsuse juhtimise alla viidud raamatukogusid endistest Vastseliina, Lasva ja Sõmerpalu valdadest. Sõmerpalus vähendati 1. juunist direktori ametikohta 0,5 koormuseni ja raamatukogu on avatud kolmel päeval nädalas. Vana-Vastseliinas vähendati alates 1. juulist töökoormust 0,75 ametikohani. Vastseliinas jätkati alates 1. aprillist tööd 1,5 ametikoha koormusega senise 2,0 asemel ning sellega seoses vähenesid lahtiolekuajad. Juunist koondati Otsa laenutuspunkti juhataja 0,25 ametikoht ja senine juhataja lahkus. Alates 1. juulist töötab Lasva raamatukogu direktor 0,75 ametikohaga Lasval ja Otsa laenutuspunkti juhatajana 0,25 ametikoha ulatuses. Muudatused lahtiolekuajades tõid kaasa tõsiasi, et puhkuse, haiguse, koolituspäevade jms ajal on mõlemad raamatukogud suletud.

Värskas oli raamatukoguhoidja kaks korda pikalt haiguslehel, teisel korral saadi võtta asendaja mis oli värskendav kogemus. Luutsnikus asendavad puhkuse ajal teiste Rõuge valla raamatukogude direktorid. Hanikasel ja Oraval muutusid lahtiolekuajad ainult puhkuse ajal. Võrumaa KRK välisteeninduspunktides muutusid veidi teeniduspäevad, sest varasem reede oli ebasobiv aeg, kuna paljud lapsed viidi varakult lasteaiast ära.

Lasval oli suvel tööl Võru valla malevarühm ja sügisel töövari Parksepa Keskkoolist. Kuldre raamatukogu esmaspäevaõhtune lahtiolekuajad 18-19 ei õigustanud ennast ja seega enam pole õhtuti lahti. Võrumaa KRK lasteosakonnas jätkas vabatahtlik jaanuarist maikuuni, kuni lepingu lõppemiseni ja uut lepingut ei sõlminud.

2.4.1 Ülevaade täienduskoolitusest

Osaleti Koolituskeskuse Vilko koolitustel „Biblioteraapia kasutamise võimalustest ja võtetest. Erinevate kirjandusliikide mõjust psüühikale“ ja „Psühholoogilised oskused ja enesekehtestamine raamatukoguhoidja töös“. Tänu koostööle Tervise Arengu Instituudiga saadi teadmisi teemal „Vaimset tervist toetava keskkonna kujundamine töökohal“. Südamelähedase kirjanduse kohta pidas rikastava loengu „Lõunaestli kirjandus Eesti nüüdiskirjanduse taustal“ Tartu Ülikooli õppejõud Mart Velsker. Võeti osa põnevast ERÜ maaraamatukogude sektsiooni teabepäevast Nooras ja suveseminarist Järvamaal. Osaleti „Lugemisisu“ programmi koolitusel.

Kohustuslikus korras läbiti esmaabi koolitused. Kaks Võrumaa KRK töötajat võtsid osa Võrumaa Kutsehariduskeskuse koolitusest „Praktikasüsteemi arendamine Võrumaa Kutsehariduskeskuses“.

Tartu Ülikooli Ühiskonnateaduste Instituudi rahvaraamatukogude suveakadeemiast võtsid osa Luutsniku, Viitina ja Rõuge raamatukogude direktorid - kaks viimast 15. korda!

2.4.2 Maakonnaraamatukogu korraldatud koolitused

Tabel 4

Koolituse aeg	Koolituse teema	Koolitaja	Koolituse maht/kestus	Raamatukoguhoidjate arv/KOV-de arv	Eelarve/Koolituseks kulutatud summa
09.01.2019	<i>Juhan Jaigi 120. sünniaastapäev ja Tsooru raamatukogu 110. tegevusjuubel</i>	Ilo Jaik-Riedberg, Lauri Sommer, Ene Sõmer, Kalle Nurk	6 tundi	25/5	890
06.02.2019	<i>2018. aasta statistika, Raimond Kolga 95. sünniaastapäeva konverents, Näituste „Kolm suurt Võrumaa sõnameistrit“ ja „Seto Kirävara“ tutvustus</i>	Aili Järv, Tuuli Kütt, Aili Paeglis, Tiia Allas, Mari Kalkun, Eha Kütt	6 tundi	27/5	530
13.03.2019	<i>Eesti Piibliseltsi näitus „Pühakiri – käsikirjast eestikeelse piibli“ ja konverents</i>	Mart Rannut, Jan Bärenson	6 tundi	26/5	100
10.04.2019	<i>Raamatukoguteenus Võrumaal 2018, raamatukogude tegevuse kajastamine vallalehtedes</i>	Aigi Mäesaar, Helle Laanpere	6 tundi	28/5	11,50
08.05.2019	<i>Vaimset tervist toetava keskkonna kujundamine töökohal. „Noormees punase ütsiga“: Michel Sittow</i>	Kaire Piirsalu-Kivihall, Robert Staak ja ansambel Rondellus	8 tundi	16/5	477
14.05	<i>Õppereis OODIsse</i>	Antti Sauli	20 tundi	20/4	4148
04.09	<i>Koostööseminar Sillamäel „Üksainus Eesti on Võru ja Ida-Virumaa vahel“</i>	Elviira Sidorova, Svetlana Kovalskaja, Anton Makarjev	11 tundi	39/5	1984
2.10	<i>Laste- ja noortekirjanduse ülevaade</i>	Helle Laanpere, Eve Timmi	4 tundi	26/5	55

20.11	<i>Lõunaeesti kirjandus Eesti nüüdiskirjanduse taustal, Ene Mihkelsoni pannoo avamine, kõige eestilikuma laulu väljakuulutamine</i>	Mart Velsker, Tuuli Kütt	8 tundi	24/5	121,50
27.11	<i>Raamatukogude statistika. Rootsi kirjanduse loeng „rootsi kirjandus – lugemist väärt“. Näitus „Pallas 100“</i>	Margit Jõgi, Kristina Mullamaa, Tuuli Kütt	6 tundi	29/5	60

Kõikidel seminaridel tutvustas Võrumaa KRK komplekteerimisosakonna juhataja Aigi Mäesaar uudiskirjandust tellimiste üle otsustamiseks. Saadi teadmisi eesti ja rootsi kirjandusest ning väga vajalikust laste- ja noorte kirjandusest.

Kahjuks puudub ühistranspordi ühendus Saatsse ja Võru vahel, nii et ainult tänu koostööle Värskas raamatukoguga saab Saatsse raamatukogu direktor seminarile tulla.

Nõustamistuuridel aidati kogude korrastamisel – näiteks Vana-Vastseliinas lasteraamatute paigutuse ümberkorraldamisel ja riuliviitade uuendamisel.

„Koostööseminar „Üksainus Eesti on Võru ja Virumaa vahel“ oli minu jaoks raamatukoguhoidja eetikakoodeksi, erialase koostööprojektide, raamatukogu tegevuste tutvustamine pädevuste piires“ (Kuldre).

„Kui varem soovisid lugejad mulle teisipäeva õhtul „Head puhkepäeva!“, siis viimastel aastatel küsivad nad: ”Mida põnevat sa homme teed?“, sest nad teavad, et käin väga huvitavatel koolitustel. Olen nad siis mõnel päeval kokku kutsunud ja rääkinud oma koolitusest. Muljeid Sillamäe õppereisist tuli kuulama kaheksa eakat lugejat.“ (Kirepi)

2.4.3 Raamatukogutöötajate avalikud esinemised

Esineti „Pisikese puu“ üleandmistel, koolituspäevadel, mälestusüritustel ja tegevusjuubelitel.

LISA 2

2.4.4 Erialahariduse omandamine.

Kuldre raamatukogu direktor Saima Tell lõpetas kutsekoolituse Eesti Rahvusraamatukogus ja omandas raamatukoguhoidja VI taseme kutsekvalifikatsiooni.

2.4.5 Töötajate tunnustamine

Kultuuriministeriumi tänukiri

Tuuli Eksin- Kirepi raamatukogu

Aili Järv – Võrumaa Keskraamatukogu

Riigikantselei/Rahandusministeeriumi tänukiri „Eesti 2035“

Mall Hüvenen- Antsla Linnaraamatukogu

Vaike Rätsepp – Tsolgo raamatukogu

Parim maaraamatukoguhoidja 2019

Tuuli Dolgošev- Orava ja Hanikase raamatukogu

Antsla vallavalitsuse tänukiri

Ene Sõmer – Tsooru raamatukogu, 45 aastat Tsooru raamatukogu elushoidja

Võru valla kogukonna vedur 2019

Tiiu Pihla – Vana-Vastseliina raamatukogu

Värskas Gümnaasiumi tänukiri

Eha Kütt –Värskas raamatukogu, abiline Paul Haavaoksa luule lugemise päeval

2.5 Raamatukogu haldusjuhtimine.

Tsolgos oli terve aasta probleeme pelletikatlaga, alles aasta lõpus väljavahetatud lüliti tõi soojuste tagasi. Võru Linnavalitsus eraldas reservfondist 9000 eurot Jüri 54 hoone põhjapoolse välisseina remondiks. Aastatega kogunenud niiskus ja tekkinud praod tekitasid tuleohtliku olukorra – mitmel korral uputas nii, et juhtmed ujusid vees. Loosis vahetati välja vee- ja kanalisatsioonitorud. Puigal värviti uksi, aknaid ja toole. Urvastes paigaldati keskküte – lõppes aastakümnete pikkune ahjukütmise periood. Vana-Vastseliinas toimus ulatuslikum keskküttekatla remont ja vahetati välja soojaveeboiler. Kirepil tekitas arvatavasti kanalisatsiooni lükatud ehituspraht WC-ummistuse, mille kõrvaldamiseks kulus kaks päeva.

Osulas saadi juurde üheksa raamaturiiulit. Parksepal leevendati ruumipuudust nelja riuli ostmise ja kogude ümberpaigutamisega. Luutsnikus saadi näituste eksponeerimiseks klaasvitriin ja seinanäituste jaoks paigaldati siinid. Vastseliinas osteti 22 virnastatavat tooli.

Kõige suurem remondivajadus on Rõuges. Kuldres on oodata remonti ja Võrumaa KRK ootab pikisilmi vastavalt linna arengukavale fassaadi soojustust ja renoveerimist.

LISA 3

2.5.1 Juurdepääs liikumispuudega inimesele.

Juurdepääs liikumispuudega inimesele on tagatud 18-s raamatukogus, 20-s kahjuks puudub. Vajadusel tuuakse raamatud I korrusele lugejale kätte.

2.6 Raamatukogu arendustegevused infotehnoloogia valdkonnas

Vastavalt võimalustele osteti uusi arvuteid nii töötajatele kui lugejatele. Tsolgo sai uue tööarvuti Vaata Maailma ja Võru Vallavalitsuse koostöölepingu raames ja vana sai lugejate kasutusse. Oraval seati sisse WI-FI ühendus.

Võrumaa KRKs osteti juhtmeta tšekiprinter lasteaedade välisteeninduspunktides kasutamiseks. Lasteaias laenatud raamatute üle arvepidamiseks on laenutustšekid nii lapsevanematele kui õpetajatele suureks abiks. Varem said laenajad koos raamatutega ainult tagastuskuupäevaga märkmepaberi ja laste poolt laenatud raamatud kippusid mõnikord vahetusse minema.

3. Kogud komplekteerimine ja töötlemine

Aruandeaastal komplekteeris Võrumaa KRK teavikuid 38 raamatukogule. Komplekteerimisosakond koostab raamatute kirjetest maakondlikku andmebaasi. Peamiselt kasutatakse ESTER kataloogi kirjeid, kuid kõik tuleb ikka üle kontrollida ja vajadusel sobivaks muuta. Viimastel aastatel on rohkem tellitud lauamänge, mille kirjed tuleb algusest lõpuni ise teha. Uued teavikud tellitakse tellimisnimekirjade järgi - Võrumaa KRK igal nädalal, külaraamatukogud üle nädala. Uute raamatute pakid tehakse külakogudele kord kuus, aga Lasva, Tsolgo, Orava, Värskä ja Mikitamäe saavad paki kaks korda kuus ja Võrumaa KRK kord nädalas.

3.1 komplekteerimise põhimõtted ja uuendused (sh e-teavikud)

Raamatukogude kogusid komplekteeritakse lähtudes rahvaraamatukogude põhimõtetest, riigiraha kasutamise lepinguga sätestatud tingimusest, lugejate nõudlusest. Prioriteediks on eesti autorite ilukirjandus, kodulooga seotud kirjandus, väärt tõlkekirjandus. Kahjuks jäävad paljud auhinnatud teosed lugejatele kaugeks, pigem otsivad nad meelelahutust kui süvenemist nõudvaid teoseid. Eesti autorite teosed on populaarsed, seda näitas ka laenutuste top, kus kümnest raamatust üheksa olid eesti autoritelt. Loomulikult on meedia mõju arvestatav. Kui populaarses tele- või raadiosaates raamatut reklaamitakse võib olla kindel, et järgmisel päeval seda raamatukogust küsitakse.

Suurim tarnija on Rahva Raamat, kuid tellitakse ka Apollost ja Raamatukodust. Otse ostetakse kirjastustelt Varrak, Bestkaup, Heli Kirjastus, SE&JS. Vahel harva ostetakse raamatuid otse autorilt, kuid üldiselt on hulgemüüjalt odavam osta. Otse autorilt ostetakse juhul, kui raamatu hind on tõesti odavam või siis kui mujalt seda ei saagi. Võõrkeelset kirjandust tellitakse peamiselt Võrumaa KRKsse.

-annetuste osakaal kogude juurdekasvust

Annetusi lisandus 2332 eksemplari, mis on 13,9% juurdekasvust. Võrumaa KRK sai juurde 391 raamatut, mis on 10,8% saabunud raamatutest. Annetuste osakaal on piirkonniti väga erinev, keskmine annetusena saadud raamatute arv oli 119. Uusi ja populaarseid teoseid pakutakse harva, mitmed annetused jäävad lihtsalt riiulitele seisma. Eelmisel aastal annetusena saadud teavikutest 24%-l puuduvad laenutused.

Lõpusirgele jõudis raamatusari „EV100 aastat“ - Võrumaa KRK tõi Võrumaale ja jagas 11 rahva- ja 8-le kooliraamatukogule annetused laiali. Võro Instituudilt „Võro-Seto tähtraamat vai kalendri 2020“ said kõik maakonna raamatukogud.

17. mail saabus e-kiri Baltimorest: „Teatan, et Baltimore Eesti Selts koos Baltimore Eesti Kooliga oleme otsustanud teie raamatukogule kingitusena anda meie raamatukogu enda Eesti Majast. Meie maja müüdi 18. aprillil 2018“. Raamatud olid enamasti olemas, küll aga oli väärtuslik Esimese Eesti Vabariigi aegne Eesti kaart, mis raamiti ja paigutati mõttetuppa.

Linda raamatukogule annetas 85 raamatut Kobelas sündinud ja kasvanud, praegu Soomes elav heategija. Mikitamäe on tänulik Seto Instituudile ja kõigile, kes annetasid seto keelt ja kultuuri puudutavaid väljaandeid. Luutsniku sai annetuseks haruldusi professor Ott Kursi raamatukogust. Ameerikas elav Marianne Brokaw, kelle kodumajas asub nüüd raamatukogu, saatis oma isale kuulunud raamatud tagasi koju.

-kogude kasutatavus ja seosed lugejate sihtrühmadega

Kogude keskmine ringlus Võru maakonnas oli 1,0, kõrgeim ringlus Võrumaa KRKs - 1,86. Töö kogude korrastamisega peab jätkuma ka edaspidi. Lugejate huvid on aja jooksul muutunud ja seisma jäänud teosed tuleb kriitilise pilguga üle vaadata.

Lugejarühmade laenutused Võrumaa KRK laenutusosakonnas

Kasutamine	Kodused ja pensionärid	Õpilased	Töötajad	Üliõpilased	Muud	Koduteenindus	Kokku
a. kasutajad	874	494	2186	196	4	16	3770
a1. laenajate arv	720	441	1888	160	3	13	3225
b. külastuste arv	11944	2413	26428	1205	8	581	42579
e. kojulaenutuste arv	31073	4517	68789	3215	8	3459	111061
e2. sh ilu- ja lastekirjandus	20582	2604	41975	979	2	2114	68256
e3. sh ajalehed ja ajakirjad	1397	41	1765	26	6	913	4148
e4. sh auvised	527	7	476	0	0	0	1010
e5. sh võõrkeelne kirjandus	2174	452	2420	115	0	2	5163

Perioodika laenutuste keskmine on 18,2%, kuid kui mitte arvestada Võrumaa KRK väga väikest laenutuste arvu – 3,1% ja Haabsaare väga kõrget - 82%, siis saame keskmise 30% üldisest laenutustest. Külaraamatukogude perioodika kõrge protsent tuleb ajalehtede kojulaenutusest, Võrumaa KRKs laenatakse ajalehti koju harva, pigem loetakse kohapeal.

3.1.1 Raamatu komplekteerimine (trükis + e-raamat)

Võru maakonna raamatukogudesse osteti 2019. aastal raamatuid 14492 eksemplari, 1105 eksemplari rohkem kui eelmisel aastal. Võrumaa KRKsse 3224 eksemplari, 143 rohkem kui 2018 aastal. Eestikeelset ilukirjandust osteti 10792 eksemplari. Venekeelseid raamatuid osteti 117 ja teistes keeltes, peamiselt inglise keeles 77 raamatut. Maakonna koolides õpitakse

võõrkeelena inglise keelt ja inglisekeelset kirjandust soetatakse peamiselt õpilaste huve silmas pidades. Teistes keeltes raamatuid peaaegu ei komplekteeritagi. Sageli soovitakse inglisekeelse raamatu kõrvale ka eestikeelset tõlget, samuti on populaarsed raamatud, mille põhjal on tehtud film. Varasemalt on ilukirjandust tellitud kuni viis eksemplari, praegu tellitakse kaks, harva kolm. E-raamatut ei komplekteeritud, sest puudub huvi.

Aastal 2019 enim laenutatud teavikud

	Pealkiri	Autor	Lenutusi
1	Elupõletajad	Tohvri, Erik	370
2	Kättemaks Kirumpääl	Koort, Erkki	364
3	Rusikad: inimene on inimesele hunt	Anniko, Silver	364
4	Vale nimega mees	Lember, Ira	348
5	Kes pole kunagi söönud homaari	Jõe, Aliis	344
6	Pitsikuduja	Chater, Lauren	303
7	Viimane laev	Jõe, Aliis	301
8	Laanekuru saaga	Tohvri, Erik	300
9	Eesti vanaemade lood ja salatarkused	Maran, Pamela	297
10	Serafima ja Bogdan	Afanasjev, hur	288

3.1.2 Perioodika komplekteerimine

Perioodikat saabus Võrumaa raamatukogudesse 2019. aastal 1069 aastakäiku ajakirju ja ajalehti. Neist ostudena 926 ja annetuseks 143 aastakäiku. Perioodika ostuks kulutati 45 663 eurot, 2696 eurot rohkem kui mullu kuid järjest tõusvate hindade tõttu saadi osta 105 aastakäiku vähem.

E- väljaandeid ei tellita, aga kui paberväljaandega pakutakse tasuta digiversiooni kaasa, saavad lugejad seda kasutada. Sageli maksavad digiversiooniga paketid rohkem ja kuna lugejad eelistavad nagunii paberversiooni, valitakse soodsam variant.

Kultuuriperioodikat komplekteeriti 2019 aastal järgnevalt:

Akadeemia	3
Hea laps	10
Keel ja kirjandus	1
KesKus	1
Kultuur ja elu	9
Looming	9
Muusika	2
Raamatukogu	20
Sirp	4
Teater. Muusika. Kino	4
Tuna	2
Täheke	9

Vikerkaar	3
Värske rõhk	2
Õpetajate leht	2

3.1.3 Auviste komplekteerimine

Auviseid komplekteeriti maakonda sama palju nagu mullu - 220 eksemplari. Osteti 66 ja annetusega saadi 154 auvist. Peamiselt osteti auviseid Võrumaa KRK lasteosakonda, vähesel määral külakogudesse.

Möödunud aastal toimus nii mõneski külakogus filmide ühisvaatamine (nt Tõde ja Õigus). See on armas algatus, mis võiks võimalusel jätkuda. Lisaks kogukonna ühisele toimetamisele saab raamatukogu nii tutvustada oma tegemisi ja kogudes leiduvat. Ehk tuleb juurde mõni lugejagi, kes mingil põhjusel on raamatukogust eemale jäänud.

3.2 inventuurid, mahakandmised

Kogusid inventeeriti Orava, Hanikase, Meremäe ja Vastseliina raamatukogudes. Inventuuri tegemiseks kulus keskmiselt kaheksa päeva. Kõik raamatukogud kasutasid lisaks lauaarvutile OÜlt Deltmar renditud pihuarvutit.

Aasta 2019 oli maakonnas väga põhjalik kogude kontrollimise ja kustutamise aasta. Suurim kustutamine toimus Võrumaa KRKs - 15230 teavikut, millest 7849 moodustas ilu ja lastekirjandus. Võrdlevalt kontrolliti üle eksemplaride kaupa nii hoidlas kui avariikul olevad väljaanded. Vaadati üle iga eksemplari väljanägemine, sülearvutist laenutuste ajalugu, kohal- ja kojulaenutuste arv ning analüüsiti viimaseid laenutusi. Lugemissaalist viidi vajaduse väljaanded kojulaenutusse. Väljaandeid kõiki koos nähes on hea korralikud alles jätta ja lagunened maha kanda. Laenutuste ajaloole lisaks arvestati väljaande kirjandusliku ja ajaloolise väärtusega ning sellega, palju eksemplare maakonna rahvaraamatukogudesse alles jääb. Selliselt võttis kogude ülevaatamine aega, aga järjekindlalt tegutsedes saab tulemuseks lugejanõudlusele vastavad kogud. Suurem osa mahakantud raamatutest seisis hoidlates, mistõttu läksid raamatud uuele ringile – maaraamatukogudele, Lõuna-Eesti Haiglale, hooldekodudele jne. Kolm kasutatud raamatute laata osutusid väga menukateks. Uuenenud isikuandmete seaduse kohaselt tuleb eemaldada ja hävitada enne 2003. aastat ilmunud raamatute vahel leiduvad lugejate allkirjadega raamatukaardid.

Perioodikat kustutati 1251 aastakäiku, neist 239 aastakäiku Võrumaa KRKst. Auviseid kustutati 76, neist 45 Võrumaa KRKst.

4. Lugejateenindus ja raamatukoguteenused

Rõuge Vallavalitsus viis elanike seas läbi uuringu raamatukogude kasutamise kohta. Küsiti, mis raamatukogu külastatakse ja kui ei külastata, siis mis põhjusel. Samuti uuriti teenuste, sealhulgas ajakirjanduse kättesaadavust. Küsimustikku sai täita nii paberkandjal kui internetis ja kokkuvõtte tehakse 2020. aastal.

Vaike Rätsepp: „Tsolgo raamatukogu on niigi multifunktsionaalne keskus: saab pesu pesta, duši all käia, jagatakse toiduabi ja kasutatud riideid. Maal ja hajaasustusega piirkonnas ei astu raamatukokku iga poole tunni tagant inimene, kui tuleb siis korraga mitu ja kui on vaikus, saab tegeleda sisetöoga. Alati tuleb ära kuulata lugeja tervisehädad, mured ja rõõmud.“

Varasemalt Varstus ja 2019. aastal Obinitsas ning Rõuges avatud postipunktide tööga on väga tähtis aja planeerimine, et seda jätkuks nii lugejate, AIPi kui ka postipunkti kasutajatele. Lisaväärtusena on kasvanud kohallaenutuste ja külastuste arv. Tsoorus sooviti esimest korda kuulata salvestust Eesti Rahvusringhäälingu arhiivist – Lembit Lauri „Kirjutamata memuaare“ aastast 1982, mis oli ka raamatukogu direktorile ühtlasi koolitus.

Sõmerpalus ja Vastseliinas paigaldati tagastuskastid, mis on aruandeaasta jooksul end õigustanud. Värskas alustati inventarilaenutusega – ökoloogilise jalajälje vähendamiseks töid töötajad kodust mittevajalikud riidest kodid ja neid hakati laenutama lugejatele – ei mingeid kilekotte enam! Seal suurenes oluliselt skaneerimisvajadus ja dokumendi saatmine meilile.

4.1 Avaliku teabe kättesaadavaks tegemine.

Kõigis raamatukogudes saavad lugejad kasutada AIPi arvuteid – kus rohkem, kus vähem. Tasapisi harjuvad ka eakamad inimesed iseseisvalt arvuteid kasutama. Siiski vajavad paljud AIP külastajad veel raamatukoguhoidja abi nii veebilehtede külastamisel kui ka printimistoimingute tegemisel. Et Värska Sanatooriumis ei saanud arvuteid kasutada, käidi vajalikke toiminguid tegemas sealses raamatukogus.

Raamatukogude kohta leiab informatsiooni kohalike omavalitsuste veebilehtedel.

Ajalehe Võrumaa Teataja tasuta digilehte luges Võrumaa KRKs 1067 inimest - 300 võrra rohkem kui eelmisel aastal.

4.2 Raamatukogu kasutamine ja teenused. Üldistav ja muutusi näitav kokkuvõte.

Tabel 5

Raamatu-kogu	Lugejad 2018	Lugejad 2019	Muutus (+-)*
Linna/maak. rmtk	14453	14453	+325
Sh keskk	6065	6149	+84

Raamatu-Kogu	Külastused 2018	Külastused 2019	Muutus (+-)*	Virtuaal-külast. 2018	Virtuaal-külast. 2019	Muutus (+-)*
Linna/maak. rmtk	228 209	236 985	+8776	33900	36917	3017
Sh keskk	100 104	103128	+3024	33743	36774	+3031

Raamatu- Kogu	Laenut-d 2018	Laenut-d 2019	Muutus (+)*	Päringud** 2018	Päringud** 2019	Muutus (+)*
Linna/maak. rmtk	550 683	565967	+15284	14831	16987	+2156
Sh keskk	212908	220471	+7563	11860	14046	+2186

Võrreldes 2018. aastaga on nii lugejate kui laenutuste arv kasvanud. Viimast mõjutab muidugi kohallaenutuste arvestamine. Virtuaalkülastuse arv on samuti tõusnud, seda põhiliselt Võrumaa KRK veebilehe sirvimise arvel.

„Kõige innukamad lugejad on pensionärid ja kodused, kuigi tahaksin kirjutada noored“ (Parksepa). Juba teist aastat ei näita Linda raamatukogu teeninduspiirkond langustrendi, sest tuled kortermajade akendes tähendab ka raamatukogu kasutajaid. Seal on laenutuste arv suurenenud tänu raamatututvustele kohalikus lehes ja sotsiaalmeedias. Krabil suurenes tänu õpilaste arvu tõusule ka lugejate arv. Et suvekuudel oli Värskas raamatukogu avatud, siis nii mõnigi teise Setomaa valla raamatukogu lugeja leidis tee Värskasse. Kuldres olid kõige tihedamad külastuspäevad esmaspäev ja neljapäev, ehk mõjutas asjaolu, et neljapäeviti sai kätte RVLi teel tellitud raamatud. Meremäel mõjutas perearstipunkti sulgemine terve aasta jooksul - lugejate tee viis Meremäest mööda.

„Haldusreformi mõju on raamatukogude kasutuses nähtav. Rahvastik väheneb ja vananeb. Koos sellega vähenevad ka külastused ja laenutused. Lugeja, kes on linna tööle läinud, laenutab raamatu sealt ja koduraamatukokku enam ei jõua. Piirkond on suur ja asustus hõre, kaugemate külade inimestele on tihti probleemiks, kuidas raamatukokku jõuda.“ (Orava)

Võrumaa KRKs oli uusi lugejaid 338 – kui see ära jagada 279 lahtiolekupäevaga, siis teeb see iga päeva kohta 1,2 uut lugejat. Võrreldes eelmise aastaga suurenes külastatavus eriti aasta viimasel kolmel kuul - oktoobris, novembris ja detsembris. Märgatav oli külastuste arvu kasv lugemissaalis. Suvine külastajate number jäi enam-vähem samaks.

Periodika laenutuste arv on maakonnas veidi vähenenud. Ajakirjadest on populaarsemad „Naisteleht“, „Kroonika“, „Kodutohter“ ja „Tervendaja“, ajalehtedest „Õhtuleht“. Kuna periodika on kallid, siis ostmise asemel laenatakse raamatukogudest.

****Infopäringud**

Infopäringute arv on samuti kasvanud, kindlasti registreeritakse järjepidavamalt.

Luutsnikus on infopäringute arv tõusnud seoses sugupuu- ja koduloo uurimisega. Võrumaa KRKs kasvas infopäringute arv võrreldes 2018. aastaga üle 2000. Suuremahulised infopäringud: bipolaarne meeleoluhäire (teismelised); internetisõltuvus; individualism ja kollektivism; Võrumaa laulupidude ajalugu; päästetöötajad (meeste ja naiste palgaerinevused); õpetaja teadlikkus abivajava lapse toetamise võimalused. Lugejatele koostati 38

teemanimestikku. Nõustati maaraamatukogude direktoreid päringute lahendamisel ja otsingute sooritamisel andmebaasidest.

Küsimusi Vana-Venemaa ajalookaardi ja Määritsa lahingu kohta. Taheti teada Viktor Vassiljevi telefoninumbrit. Samuti kuidas asju ajada, kui tuua sugulaste urnid Eestisse? Küsimusi on tekitanud raamatud Teisest maailmasõjast: kes olid vlassovlased, missugune oli kindralfeldmarssal Pauluse saatuse, kus paiknesid suuremad koonduslaagrid?

Päringuid esitavad enamasti keskealised ja vanemad inimesed. Lugeses, ka ilukirjandust lugedes tekib mitmesuguseid küsimusi, mida raamatukoguhoidjaga arutada. Näiteks sooviti andmeid kunstnik Oskar Kallise kohta pärast A. Kivirähki romaani lugemist.

Värskas oli üks aeganõudvamaid päringuid valla lipu kirjeldamine heraldikakomisjonile, sealjuures kasutati MUISi abi.

4.3 RVL teenindus

RVLi populaarsuse taga on raamatukogutöötajate tugev logistikatöö - et raamatud õigel ajal ja õigesse kohta jõuaksid. Eriti hoogsalt käib raamatute vahetus suvelugemise ajal ja kooliajal soovitusliku kirjanduse osas.

Võrumaa KRKs vähenesid väljalaenutused, mille taga on raamatukogude hea koostöö. RVLi sisselaenutusest suure osa moodustavad heliraamatud Lõuna-Eesti Pimedate Ühingu Raamatukogust, mida tellitakse vaegnägijatest lugejate palvel. Hanikaselt toimib RVL Orava raamatukokku. „Varasematel aastatel oli RVL –is tähtis osa õppe- ja teadmiskirjandusel, nüüd enamasti ilukirjandus“. (Orava)

Värskas kasvas RVL teenus võrreldes 2018. aastaga üle 50%. Venekeelseid raamatuid laenati Võrust, Rāpinast ja Põlvast. Kirepil oli väga populaarne raamatunäitus „Ennem varisegu vats, kui et hüva rooga üle jääb...“ , kus raamatud soojadest sügistoitudest, pajaroogetest ja hautistest olid Võrumaa KRK kogudest.

„Kõiki raamatuid, mida tahaks tellida, ei ole võimalik raha pärast tellida ja ei ole ka mõtet. Kui üks raamatukogu tellib, siis seal hakkab RVL teenindus pihta – meie lugejaskonnad ei ole nii suured, et keegi selle pärast raamatuta jääb“. (Viitina)

4.4 Laste- ja noorteteenindus

4.4.1 Laste-ja noortekirjanduse komplekteerimine

Laste- ja noortekirjanduse juurdetulek Võru maakonna rahvaraamatukogudes 2019. a:

	Aasta	2018	2019
Kõik juurdetulnud laste- ja noortekirjanduse väljaanded	Laste- ja noortekirj nimetusi	1 069	1 064
	Laste- ja noortekirj nimetuste % kõigi väljaannete juurdetulekust	22,5%	20 %
	Laste- ja noortekirj eksemplare	3 752	3 842
	Laste- ja noortekirj eksemplaride % kõigi väljaannete juurdetulekust	23%	22%
	Laste- ja noortekirj juurdetulnud eksemplaride keskm hind	€ 8,73	€ 8,49
	Kõigi väljaannete juurdetuleku eks keskm hind	€ 11,23	€ 10,98
Neist uued väljaanded (2018-2019)	Laste- ja noortekirj uute väljaannete nimetusi	486	547
	Laste- ja noortekirj uute väljaannete eksemplare	2 990	3 140
	Laste- ja noortekirj uute väljaannete eks keskm hind	€ 9,86	€ 9,17

Järelkomplekteeritud, annetustena saadud ja arvele võetud vanemad väljaanded	Laste- ja noortekirj järelkompl nimetusi	581	517
	Laste- ja noortekirj järelkompl eksemplare	762	702
	Laste- ja noortekirj järelkompl eks keskm hind	€ 4,27	€ 5,45

Laste- ja noortekirjandusena on selles analüüsis käsitletud väljaandeid, mille kirje UDK indeksis on laste- ja noortekirjanduse määraja -93. Järelkomplekteerimise osatähtsus on kogude kujundamisel jätkuvalt väga suur, seetõttu on eraldi vaadeldud ka uute väljaannete ja järelkomplekteeritud, annetustena saadud ning arvele võetud väljaannete juurdetulekut.

Eelmise aastaga võrreldes on kõigi väljaannete (uute ja vanemate) juurdetuleku nimetuste arv jäänud samaks ja eksemplaride arv suurenenud.

Kui vaadelda eraldi uusi väljaandeid, selgub, et neid on juurde tulnud rohkem kui mullu. Suurimas eksemplaarsuses lisandus maakonna kogudesse A. Kivirähki lastejutukogu „Tont ja Facebook“, A. Kolga noorteromaani „Jagatud saladused“, M. Keräneni „Soome pitsa: salaselts Rampsu kümnes juhtum“, L. Pappi „Madli-Liis ja varjupaigakoer“.

Lasteraamatute ostmisel arvestati Eesti Lastekirjanduse Keskuse soovitusi, kirjandusauhindu, Võrumaa KRK soovitusi, Lugemisisu programmi koolituse soovitusi, kooli lugemisvara, oma staažikate lugejate soove. Hoolikalt jälgiti muutusi sihtgruppides – kui piirkonnast kolis ära väikelastega peresid või läksid head noored lugejad kaugematesse koolidesse, vähenesid kohe ka neile huvipakkuvate raamatute ostud.

83% uute laste- ja noorteraamatute nimetustest osteti maakonna 38 rahvaraamatukokku vaid 1-10 eksemplari. Väiksemates koolidest kaugel asuvad raamatukogudes piirduti peamiselt annetustega ja hangiti oma küla vähestele lastele lisalugemisvara RVL-i teel. Tsolgos täiendati kogu keskkonnast raamatuvahetus.ee tellitud raamatutega.

Vanemate väljaannete juurdetulekus oli seekord arvelevõtmiste osa väiksem, st kokkuvõttes lisandus laste- ja noortekirjandust kogu maakonna kogudesse ühtekokku mullusest rohkem. Järelkomplekteerimisega hangiti enim kooli lugemisvara, maakondliku suvise lugemismängu raamatuid, Hea lasteraamatu ja Hea noorteraamatu plakatitel soovitatud raamatuid, üleriigilise kirjandusmängu raamatuid. Paljudesse kogudesse osteti Võrumaa KRK lasteosakonna poolt aasta algul ja sügisel koostatud järelkomplekteerimise soovitusnimestike raamatuid (lasteosakonnas head vastuvõttu leidnud raamatud, mis olid hetkel soodushinnaga müügil). Arvestati muutuvat lugejanõudlust (nt järelkomplekteeriti „Ühe äpard“ sarja, kui selle järgi tekkis vajadus).

Võeti arvele annetustena saadud vanemaid väljaandeid (kooli lugemisvara ja väikelaste raamatuid).

Lasteajakirju Mesimumm, Täheke ja Hea Laps telliti lasteasutuste läheduses asuvasse kogudesse, kuid kasutust leidsid need alles siis, kui raamatukoguhoidjad ajakirju aktiivselt sihtgrupile tutvustasid (lugesid ette, pakkusid teemapäringute lahendamiseks õpetajatele).

Ilmuvate lasteraamatute valikuga oldi rahul, eriti tuumakaks peeti uuemat Eesti lastekirjandust. Võrreldes 2018. aastaga oli kataloogikirjes märksõna „lastekirjandus“ kandvate väljaannete laenutuste arv kogu maakonnas kasvanud 7 000 võrra.

Uute noorteraamatute valik raamatupoodide müügipakkumistes oli 2019. aastal varasemaga võrreldes kesisem ja ka „noorsookirjanduse“ märksõnaga väljaannete laenutuste arv oli 600 võrra väiksem.

Siiski ei sõltu laenutuste arv aasta jooksul lisandunud uudiskirjandusest, vaid palju keerukamast mõjurite kompleksist. Korduvalt märgiti, et kõige olulisem tegur on raamatukoguhoidja suur

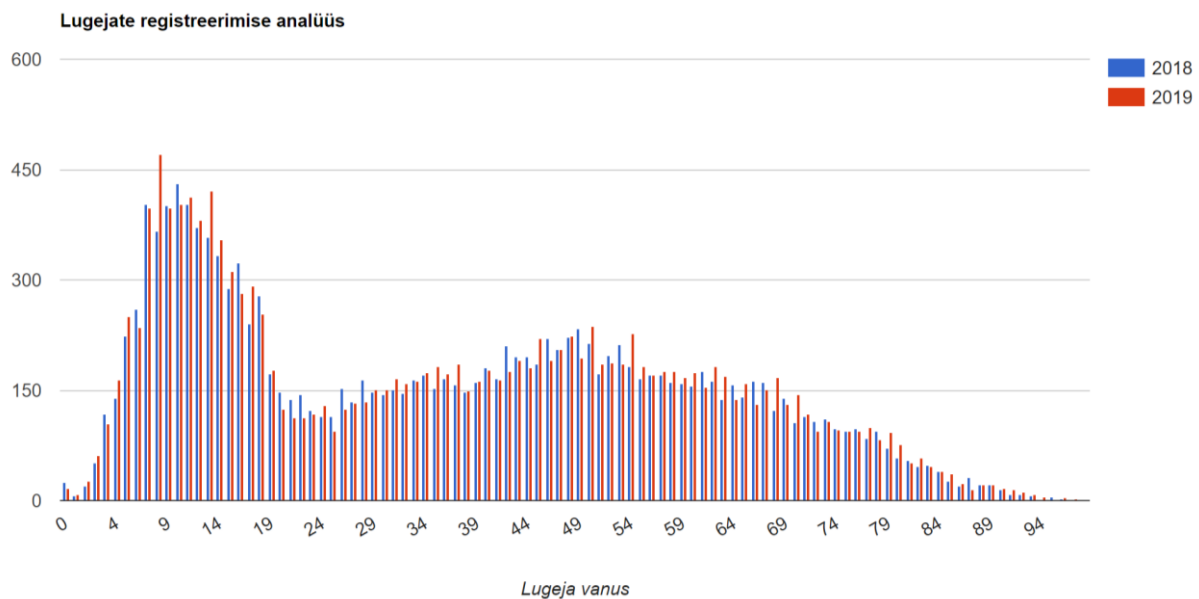
lugemus ja oskus soovitada igale lugejale sobivat raamatut. Probleemiks on ajanappus – väikese raamatukogu töötaja peab olema kursis nii täiskasvanute- kui lastekirjandusega, kuid uusi raamatuid lisandub pidevalt ja kõike läbi lugeda ei jõua.

4.4.2 Laste-ja noorte raamatukogu kasutamine

Tabel 6

Rmtk	Lug-d 2018	Lug-d 2019	Muutus (+/-)*	Külast-d 2018	Külast-d 2019	Muutus (+/-)*	Laenut 2018	Laenut 2019	Muutus (+/-)*
Linna/maa k. rmtk	4 458	4670	+212	65 432	71 550	+6 118	90 856	92 996	+2 140
Sh keskk	2 159	2236	+77	32 610	34 425	+1 815	57 269	58 400	+1 131

Laste arv Võru maakonnas 2019. aasta algul oli 5 454. Maakonna laste raamatukoguhölve oli seega 85,8% (2,8% mullusest suurem).

Raamatukoguprogrammi RIKS lugejate registreerimise analüüs näitab Võru maakonna rahvaraamatukogude kasutajaskonda vanuse järgi. Kõige arvukamalt olid maakonna lugejaskonnas 2019. a esindatud 7-, 8-, 9-, 10-, 11- ja 13-aastased.

Kasutajaks registreeritud 0-16-aastaste arv oli 2019. a võrreldes eelneva aastaga kasvanud 212 võrra (0,5%). Suurima panuse andsid Võru linn (lasteaedade välisteeninduspunktid, lasteaiarühmade laenamisretked raamatukokku ja Võru Loovuskooli rühmade raamatutunnid lasteosakonnas); Rõuge valla Krabi raamatukogu (tänu taasavatud koolile); Setomaa valla Meremäe ja Mikitamäe raamatukogud (Lugemisisu programm); Võru valla Kääpa raamatukogu (Lugemisisu programm) ja Vastseliina raamatukogu (kirjaniku külaskäik ja sellele eelnenud raamatututvustused ergutasid kontakte kooli ja lasteaiaga).

Laste raamatukogukülastuste arv maakonnas tervikuna kasvas 6 118 võrra (9%). Umbes kolmandik sellest oli laste ürituste külastuste suurenemine, kaks kolmandikku seotud laenutustega või raamatukogus ajaveetmisega.

Suurim tõus oli Võrus (eelkõige koolieelikute ja 1. klassi vanuserühmas). Antsla valla raamatukogudest külastati rohkem Kuldre raamatukogu (Lugemisisu üritused, osalemine suvises lugejamängus jm); Linda raamatukogu oli kujunenud kutsuvaks ajaveetmispaigaks piirkonda asunud noortele peredele. Rõuge vallas külastasid lapsed peaaegu kõiki raamatukogusid veidi sagedamini, va Varstu (laste arv piirkonnas vähenes) ja Viitina. Setomaa vallas Mikitamäel tõi lapsi raamatukokku Lugemisisu programm ja Värskas lisaks mitmekesised üritused. Võru valla Kääpa raamatukogus toimus hästi Lugemisisu programm, Vastseliinas lasteaiarühmade ja klasside raamatukogukülastused. Mullusest rohkem külastati ka koolimajades asuvaid Osula ja Puiga raamatukogusid.

Külastuste vähenemise põhjuseks oli paaris kohas asjaolu, et eelmisel aastal huvi tekitanud uued ruumid olid laste jaoks uudsuse võlu kaotanud ja huvi kandus mujale (Lasva, Orava).

Laste huvi AIPi vastu oli veidi suurenenud Vastseliinas, Luutsnikul ja Antslas, mujal AIPi kasutus pigem kahanes.

Laste kojulaenutuste arv Võru maakonnas tervikuna kasvas 2 140 võrra (2,4%) - eriti Võrus, Antsla vallas Kuldre ja Linda raamatukogudes, Rõuge vallas Krabil, Setomaa vallas Meremäel ja Värskas, Võru valla Kirepi, Kääpa, Lasva, Osula, Parksepa, Tsolgo ja Vastseliina raamatukogudes. Laenutuste vähenemist võis seekord nentida vaid kolmandikus maakonna raamatukogudes (enim Antslas, Luutsnikul, Varstus, Viitinas ja Oraval).

Maakonna raamatulaenajate esikümnes hõivasid koolieelikud ja 1. kooliastme õpilased seekord koguni 5 kohta ja võistlevad nüüd edukalt seni aktiivseima eakate lugejate vanusegrupiga.

Laenajate vanus	68-a	54-a	7-a	8-a	5-a	6-a	69-a	63-a	9-a	67-a
Laenutuste arv	10721 laenutust	10179 laenutust	9803 laenutust	9086 laenutust	9007 laenutust	8991 laenutust	8705 laenutust	8611 laenutust	8592 laenutust	8532 laenutust

Laenamissagedust aitas tõsta noorema lugejarühma kvaliteetsete lasteraamatute järjest suurenev valik. Õhukesed toredad pildiraamatud saavad kiiresti läbi uuritud, algaja lugeja jaoks jõukohased põnevad juturaamatud läbi loetud ja neist saadud positiivne elamus innustab uusi huvitavaid raamatuid laenama.

Laste raamatukogukasutust väikestes raamatukogudes mõjutas noorte perede tulek lähikonda või mujale kolimine; laste minek kaugemal asuvasse kooli, tubli lugejatepõlvkonna suureks sirgumine ja isegi see, et mõned varasemate aastate suvitajapered ei tulnud enam raamatukokku.

4.4.3 Laste-ja noorteteenindus, s.h lugemisharjumuste kujundamine ja arendamine.

Laste raamatukogu ja lugemise juurde toomis on fookus koondumas aina nooremale vanusegrupile. Hästi läheb raamatukogudel, kus on osatud luua väikelapsesõbralik keskkond (lastemööbel, mänguasjad, arendavad mängud, joonistusvahendid jmt) ja seda piirkonna noortele peredele või lasteaiatähtsatele reklaamida. Kui laps tunneb end mängunurgas hästi, oskab ta ka vanemaid sinna tagasi meelitada. Mängu käigus saab tuttavaks kõrvalasuv raamatariiu, eriti kui raamatukoguhoidja oskab sellel leiduva ahvatlevaks rääkida. Järgmiseks proovikiviks on lapsevanema veenmine, et lapsele tuleks vormistada oma lugejakonto. Vanema lugejakontole laenava lapse raamatukogukasutus statistikas ei kajastu ja ühtlasi jääb kasutamata ka võimalus väikelapse jaoks raamatukogu lugejaks olemist (isiklik lugejakaart, oma raamatute

tagastamine ja laenutuste registreerimine) tähtsustada. See on ikka veel paljudes raamatukogudes väljakutseks (ehkki edenemist oli 2019. a juba märgata).

Võrus arendati edasi koostööd Võru Loovuskooliga. Bibliograaf on seni käinud kord aastas kõigis beebikooli ja mängukooli rühmades lapsevanematele kasvatusraamatutest ja uutest väikelasteraamatutest rääkimas. 2019. a toimusid tunnid esmakordselt raamatukogus. See kogemus tõi lapsevanemad palju tõhusamalt raamatukogu kasutama, väikelapsed registreeriti lugejaks ja laenutuste-külastuste arv kasvas.

Väikelaste peredega tegeldi ka mujal: Linda raamatukogus tõi rahvamaja ja raamatukogu pereüritused lapsi mängunurka (mis on mänguasjadega varustatud lugejate annetuste abil) ja sealt raamatute juurde; Meremäel kutsuti peresid pärast lasteaiapäeva õhtusse lugemisringi, Vana-Vastseliina raamatukogus ja Kapera teeninduspunktis toimusid pereüritused jne.

Lähedalasuv **lasteaiarühm** on paljudes raamatukogudes veel liiga vähe kasutatud ressurss. Võrus on lasteaedade ja raamatukogu tihedam koostöö kestnud nüüdseks 10 aastat ja muutunud mõlemapoolselt kasulikuks. Koolieelikud on juba aastaid olnud kasvav lugejarühm (ehkki elanike arv Võrus kahaneb). Koostöö algas välisteeninduspunktides lasteaedades, kus lapsed saavad raamatuid koju laenata. Praegu tegutseb välisteenindus 4-5-aastaste rühmades. Koolieelikud tulevad juba ise raamatukokku regulaarsetele laenutusretkedele. Nii saavad raamatukogureeglid ja -riiulid üsna pea tuttavaks ja kooli minnes on neil lastel juba selge mitu olulist õpioskust – oskus leida keerulises süsteemis oma huvialale vastav riiul ja sellelt sobiv raamat, oskus süveneda raamatusse ja julgus oma laenutus raamatukoguhoidja juures registreerida. Lasteaiaõpetajatele pakuvad rühma laenamisretked võimalust lapsed rühmaruumist vahelduseks mujale viia (eriti kehva ilmaga, kui õues pole midagi teha) ja ühtlasi ka õpetada lapsi erinevates olukordades toime tulema. Lisaks tekib ka uusi ideid lasteaia ja raamatukogu ühisettevõtmisteks.

Teistes maakonna raamatukogudes veel regulaarseid laenamisretki ei korraldatud, aga lasteaiarühmade külaskäikude positiivset mõju laste raamatukogukasutusele oli 2019. a märgata Kuldre, Lasva, Vastseliina, Puiga ja Väraska raamatukogudes. Raamatukoguhoidjad külastasid regulaarselt lasteaeda ja tegid seal ettelugemis- ja teematunde Meremäel, Varstus, Missos, Mikitamäel, Obinitsas, Värskas, Lasval, Oraval jm.

Kooliealiste laste lugemisharjumuste nimel tegutseti eriti läbimõeldult koolide naabruses asuvates raamatukogudes. Kuldres, Meremäel jm tehti õppeaasta ürituste plaanid koos õpetajatega. Õpetajad tegid raamatukogus (ja raamatukoguhoidjate abiga) aine- ja ettelugemistunde (Urvaste, Kuutsi, Osula, Puiga), kooli teemaüritustel tutvustati raamatuid. Kääpal asus tööle raamatukoguhoidja, kelle hoole all on ka naabruses asuva kooli raamatukogu – seeläbi oli külaraamatukogu kooliellu palju tihedamalt lõimitud ja leidis rohkem kasutust.

Laste suvist raamatukogukasutust elavdasid mitmes raamatukogus **lugemisvõistlused**, mis ajendasid lapsi sagedamini raamatukogu külastama. Võrus korraldati ülemaakonnalist lugemismängu Laste-Raamatu-Suvi juba 7. korda; viimasel 3 aastal on see suviste laenutuste arvu eriti märgatavalt kasvatanud. Lugemispassi raamatuid laenati ka teistest maakonna raamatukogudes. Värskas ja Kirepil olid omakandi lugemisvõistlused samuti juba oodatud ja populaarsed.

Võrus tegutses neljandat aastat Eesti Abi- ja Teraapiakoerte Ühingu vabatahtlik lugemiskoeratiim Kristi ja Jeta, kelle abiga said lugemisvilumust arendada kaks gruppi lapsi, kes käisid koerale ette lugemas mitme kuu jooksul. Lugemiskooli lõpupidudel said lapsed kiituskirjad ja igäihe arendamist vajavaid oskusi arvestavate soovitusnimestikega järjehoidjad.

Lugemisisu. 2019. a algul käivitus heategevusfondi Aitan lapsi ja Eesti Lastekirjanduse Keskuse koostöös kavandatud projekt 5-7-aastaste laste raamatuhuvi edendamiseks. Pilootprojektiga said ühineda Võru maakonnast Meremäe ja Varstu raamatukogud. Neisse raamatukogudesse jõudsid ka kunstitudengite projekteeritud raamatukapid-lugemiskeskused („Rampsu raamatukogud“), mille juures vastava koolituse saanud ja materjalidega varustatud raamatukoguhoidjad hakkasid kokkuleppel lähikoolidega ja lasteaedadega läbi viima teematunde. Sügisel laiendati programmi sihtgrupi vanust (5-10-aastased) ja liituma kutsuti ka neid raamatukogusid, kuhu lugemiskeskusi ei jätkunud. Võru maakonnas liitusid sügisel „Lugemisisuga“ Kuldre, Kääpa, Mikitamäe, Värskra raamatukogud ja Võru Kreutzwaldi Kooli raamatukogu. Üks „Rampsu raamatukogu“ kolis Meremäelt Kuldresse, et rohkem maakonna lapsi saaks võimaluse seda uurida. Kõigis liitunud raamatukogudes tekitas programm elevust ja motiveeris lapsi end raamatukogu lugejaks registreerima ning lugemisvara valima. Teisalt oli see nõudlikuks väljakutseks raamatukoguhoidjatele, kes teematunde ette valmistasid ja läbi viisid.

4.4.4 Laste- ja noorteüritused:

LISA 4

Põhiteemad:

Eesti keele aastale oli pühendatud 4. klasside ettelugemisvõistluse Võru maakonna eelvoor „Heal keelel ja ilusal meelel“, ettelugemisi, luulelugemisi jmt toimus mitmel pool. Tutvuti sõnaraamatutega, uuriti eesti keele rikkust sõnamängulistest lasteraamatutes. Eesti keelega paralleelselt toodi emakeelepäeval välja kohalike keelte ilu ja rikkust: Osulas räägiti võru- ja eestikeelsetest raamatutest, Obinitas loeti seto- ja eestikeelset „Õnnõotsjat“

Edgar Valteri juubeliaasta oli märksõnaks eriti Võrus (maalinäitus „Raamideta Edgar Valter, PowerPoint slaidiesitlused Edgar Valteri lapsepõlvest, kunstnikuks kujunemisest ja loomingust „Pikalt tänavalt Pöörismäele“, illustratsiooninäitused (raamatud, ajakirjad), Edgar Valteri joonistatud tegelastest inspireeritud mänguasjade näitus, jututeatri etendused „Kassike ja Kakuke“). Ka Kuldre raamatukogus oli palju tegevusi pühendatud kodukandi kunstnikule ja kirjanikule: nukunäidendiga pokudest „Hea on teada“ esineti nii kodumaakonnas kui Tartumaal, Urvastes oli illustratsioonitund pühendatud Edgar Valteri raamatuillustratsioonidele, Haanjas pandi kokku pokupuslesid, Puigal loeti ette „Iikat“ jne.

Põhjamaade raamatukogunädalal „Pidu Põhjalas“ peeti nii hommikuhämaruse- kui videvikutunde, loeti Pipi Pikksukka“, kontrolliti teadmisi viktoriiniga „Tea ja tunne Põhjamaid“, tutvustati Põhjala lasteraamatuid.

Laste- ja noorteürituste tabelis on üritused koondatud liikide kaupa.

Osalejate arvu järgi otsustades on raamatukogudele kõige rohkem kontakte toonud **kohtumised kirjanike** ja teiste raamatuga ning kirjandusega seotud inimestega, sest need toimuvad sageli suurtes saalides rohkearvulise publiku ees. 2019. a oli maakonna raamatukogudes väga aktiivne külaline Setomaale elama asunud Epp Petrone. Lastekirjanike tuur tõi Antsla Gümnaasiumi ja Kuldre raamatukokku Aidi Valliku, Sulev Olli ja Jaanus Vaiksoo. Mare Hundi illustratsiooninäitust Võrus tuli koos kunstnikuga avama ka illustreeritud raamatu autor Milvi Panga. Värskra raamatukogu kirjutatud projekt tõi Värskasse ja Oravale Markus Saksatamme. Kui siia lisada kohtumised autorite ja kunstnikega väiksemates raamatukogudes, saame kokku ligikaudu 1200 osalejat.

Suured projektid, mis toovad lugejate ette tuntud nimesid ja teadvustavad raamatukogu olemasolu, on klassikaline turundusnipp. Siiski on raamatukogudes eriti lasteteeninduse vundamendiks uuem turundussuund - kliendikeskne turundus. Raamatukogu mõistes on see **individuaalne lähenemine**, pidev tegelemine väikeste lastegruppidega, nende huvi äratamine ja hoidmine. Selleks tehti maakonnas aasta jooksul sadu ettelugemisi-vestlusi, teematunde, raamatututvustusi, seoti raamatud käelise tegevusega, tutvustati kirjanikke ja nende loomingut, koostati viktoriine jne jne, kokku mitmele tuhandele osalejale. Töötundide arv, mis nende ürituste ettevalmistamisele on kulunud ja raamatukoguhoidjate pühendumus nende läbiviimisel ja noorte lugejatega suhtlemisel on aukartustäratav.

Mõned huvitavad ideed: Iga laps, kes raamatu ja roosi päeval raamatukogu külastas, sai kingiks raamatu (Kuldre); sõimerühm käis esimestel raamatukoguküllastustel koos kaisuloomadega; nii oli julgem raamatuid vaadata, katsuda, kuulata (Värskas); küla jõulupeol kingitud raamat ja šokolaad maakonna suvises lugemismängus osalemise eest tekitas uusi potentsiaalseid mänguhuvilisi (Lasva); lastele meeldib, kui raamatukogus leidub nurgakesi, kus saab rahulikult omaette olla ja oma tegevusse süveneda (Osula); raamatukohvik: panen lauale teed, küpsist, kommi ja valin välja kastitaie õhemaid raamatuid, lapsed „tellivad“ raamatuid, loevad läbi ja jutustavad üksteisele (Osula); pärast kasutajakoolitust hakkasid lapsed vabatahtlikult kontrollima, kas raamatud asuvad riivilil õiges kohas ja tähestikus (Vana-Vastseliina); lastele meeldib, kui raamatukokku tuleb ette lugema keegi, keda nad iga päev ei kohta – vallajuhid, lapsevanemad, kohalike asutuste juhid (Kuldre); tegime katseid „Laste oma avastamisraamatust“ ja arutlesime (Krabi); koos lasteaiarühmaga esitasime „Kirju kana ja viljatera“ – kõigepealt värvisime tegelastest pildid ja siis läks mänguks (Mõniste); lasteaiarühmaga lugesime lugu karust, kes poeb talveks koopasse ja mis temaga tõnisepäeval juhtub, meisterdasime tõnnivaka, uurisime, mis looduses toimub, õppisime kirjutama sõna „tõnisepäev“ (Varstu); seto keele nädalal luges 4.-6. kl lastest keegi iga päev ette ühe setokeelse jutu; kui mõni sõna jäi arusaamatuks, tuli kohe märku anda ja arutleti koos, mida see tähendab (Meremäe); uurisime linnuraamatuid, kuulasime plaadilt linnuhääli ja lõpuks tegime õues võistluse „Linnujaht fotodel“ – kes tunneb ära kõige rohkem linde (Mikitamäe); õhtused raamatukoguüritused ettelugemiste, arutelude, viktoriinide, liikumismängudega, lõpetuseks käeline tegevus, nt reklaamlehtedest kollaažpildi kleepimine või „paberilapse“ meisterdamine - igaüks joonistas ühe detaili (juuksed, pea, näo, käe, keha, jalad), mis lõigati välja ja kleebiti kokku, tegelane sai nimeks Bruno-Vanja Juunior (Lasva); jõuluvaheajal kaunistasime koos piparkooke, lugesime luuletusi, mõistatasime, mängisime ja igaüks sai valida kingiks kaks raamatut (Tsolgo).

4.5 Erivajadustega sihtrühmade teenused

Raamatuid viivad raamatukogutöötajad, sotsiaaltöötajad, naabrid ja teised head inimesed. Raamatukogu direktoril tuleb kõigi lugemiseelistusi teada ja pakk kokku panna. Võrumaa KRKs teostab koduteenindust arendusjuht, kelle kasutuses on raamatukogu auto. On tehtud individuaalkoolitusi, viidud koju väljaprinte, vastatud päringutele, pandud kirju posti jne.

Tabel 7

	Kordade arv	Teenuste arv	Kasutajate arv
Koduteenistus			

Haabsaare	4	1	1
Kirepi	124	3	8
Krabi	170	1	5
Kuldre	7	1	1
Kuutsi	10	1	9
Kääpa	16	1	3
Lasva	144	1	4
Luutsniku	210	3	10
Meremäe	38	1	1
Mõniste	132	1	6
Obinitsa	21	1	1
Orava	10	1	2
Osula	35	1	2
Puiga	10	2	10
Ruusmäe	94	1	4
Rõuge	98	1	5
Saatse	144	4	6
Sõmerpalu	65	1	7
Tsolgo	192	2	5
Urvaste	7	1	2
Vana-Vastseliina	10	1	15
Varstu	21	1	2
Vastseliina	129	1	4
Viitina	101	2	6
Võrumaa KRK	258	5	21
Värskä	244	3	4

Tabel 8

Teenused teistele asutustele	Ürituste arv	Osavõtjate arv
-------------------------------------	---------------------	-----------------------

Väraska Südamekodu	3	15
Vastseliina Hooldekodu	1	15

4.6 Raamatukogu kui kohalikku pärandit jäädvustav, elukestvat õpet toetav ja vabaaja võimalusi pakkuv kultuurikeskkond

4.6.1 kohalikul tasandil

Võrumaa rahvaraamatukogudes korraldati 979 näitust ja viidi läbi 962 üritust, millest kokku osavõtjaid 17 923.

Tsolgo raamatukogu korraldas koos MTÜga Tsolgo Arendusühing seenioride ekskursiooni Aluksnesse ja jõulupeo. Eakate lauluansambel "Pihlapuu" ja võimlemisring „Liigesed liikuma“ toovad elevust ka raamatukokku. Epp Petrone esines paljudes raamatukogudes, aga Tsolgos oli kõige meeldejäävam kohtumine Justine Petronega.

Missos koostati õpilaste uurimistöödest nimestik, sest uurimistööd on tänuväärseid allikad – näiteks kolhoosipeole ajastutruu keskkonna loomisel. Seal ja Võrus esitles Sandra Jõgeva filmipäevikut „Avalikud ja salajased märkmed“ ja näitas katkendeid tõsielufilmist. Misso raamatukogu direktor osaleb juba aastaid Võrumaa pikamaajooksude sarja kuuluva Pulli järve jooksu žüriis ja aruandeaastal kinkis raamatukogu poolt auhinnasaajatele raamatuid. Uus võimalus näitusteks oma kogude ja erakogude tutvustamiseks avanes vitriinkapi näol, kus avanäitus oli erakogude markidest. Vanaaegsete jõuluehete näitus valmis samuti koostöös lugejatega. 76- aastane proua kirjutas külalisteraamatusse: „Tulid meelde need ammu jõuluajad, mil oli nii vähe müügil neid kauneid ehteid“. Samalaadsed näitused olid ka Võrus ja Luutsnikus.

Linda raamatukogu direktor võttis oma missiooniks väärtustada oma kogukonda ja oma piirkonnast sirgunud inimeste oskusi ja andeid. Alguse sai korra kuus toimuv keskpäevakohvikute sari, kus tulid avalikkuse ette omad inimesed oma kaunite kunstide oskustega. Menukatel kokkusaamistel vahetati retsepte ja küpsetati piparkooke. Jaanuarist kevadeni käis koos tervisliku toitumise ja kaalukaotuse grupp, kes katsetas erinevaid meetodeid, mille kohta sai raamatukogust teadmisi. Kõige väärtuslikum nendes kokkusaamistes oli ülekaaluga seotud probleemide teadvustamine. Erinevate raamatute abiga saadi selgeks vajalikud toiduainerühmad, erinevate toiduainete väärtus ja kasulikkus.

Varustus jätkati näituste sarjaga „Raamatud inspireerivad“. Loosis eksponeeriti jäätmejaamast päästetud Günter Reindorffi reproduktsioone. Seltsimajja saadi Ago Ruusi poolt koostatud püsinäitus „Vana Loosi. Inimesed.“ Seal esmakordselt toimunud „Jõulumaa“ ajal sai raamatukogust Muinasjututuba, kus loeti ja valmistati kaarte taaskasutamist ja keskkonda armastaval moel.

Mikitamäel tähistati Nasta Pino 85. sünniaastapäeva mälestuskivi avamisega sünnikülas Usinitsas. Mõnistes eksponeeriti Mõniste Talurahvamuuseumi näitus „Küüditamine Nõukogude Liidus“ ja „Mõniste laulukooride ajaloost: 160 aastat laulukoori Mõnistes“. Parksepas tähistati eesti keele aastat kirjanduslik- muusikalise õhtuga „Keelega, meelega kavvõndalõ jõvvat“, Osulas näitusega Johannes Käisist „Õpetuse alused ja teed“. Veel oli seal

avatud põnev näitus „Pärandkultuur metsas: lubjaahi, kivikalmed, puisniidud“. Loometundides EHEsügisEHE ja EHEjõuluEHE valmistati ehteid.

Juhan Jaigi 120. sünniaastapäeva tähistati Tsoorus raamatukogu 110. tegevusaasta juubelipeol. Erilise sära tõi päeva kirjaniku tütar Ilo Jaik –Riedberg koos abikaasaga. Seal ja Sännas esitles Lauri Sommer J. Jaigi varjajäänud teoste kogumikku „Tundmata palu“.

Mitmes raamatukogus pakkusid silmarõõmu kunsti- ja fotonäitused. Orava uutes ruumides rõõmustas lugejaid näiteks fotonäitus „Pildid klaasidelt“ – Margus Timmo jäädvustatud Vastseliina kandi inimesed.

Puigal oli võimalus nii lastel kui täiskasvanutel luua ilu naha- ja saviringides. Huvi oli suur – ligi 40% Põhikooli õpilastest tegeles innukalt raamatukogus peale koolipäeva meisterdamisega.

Õnneks tahavad ja jaksavad veel eakad raamatukogude juures koos käia, vähemalt korra kuus – Nursis, Tsoorus, Viitinas ja mujal. Vaabinas tähistati muusikalises meeleolus nii emadepäeva kui raamatukogu 110. tegevusaastat. Esimese hardshetkeks olid 86 aastase proua mälestused oma emast, kes sündinud raamatukoguga ühel aastal - 1909. Sealt sai alguse idee - raamatukogu juurde loodi ühendus „Kunagised kolleegid“, kes töötasid nooruses koos kolhoosis, aga nüüd on igaüks vaikselt oma kodus. Nüüdseks juba kolmel kokusaamisel on lisaks mälestustele raamatukogu direktor soovitanud lugemist ja loeb ette ka. Jõulupeol kõlas raamatukogus esimest korda kandlemuusika, mis meelitas kohale inimesi esmakordselt raamatukokku..

Kevadises Rõuges esinesid Rõuge, Viitina ja Nursi raamatukogu koostöös hingestatud keskpäevatunnis rohkearvulisele noorele publikule Kristiina Ehin ja Silver Sepp. Hariduse andmisest Nursis möödus 290 aastat ja kokkutuleku puhul koostati raamatukogus näitus kooli ajaloo. Ruusmäel esines teemal „Meie sõltuvus loodusega“ Enno Kalde. Seal ja Võrus esitles Ilmar Vananurm raamatut „Mittekadunud Petserrimaa“. Üritusel Võrus eksponeeriti Baltimore Eesti Seltsilt annetuseks saadud Eesti (1920-1940) kaarti.

Võrumaa KRK IX õpilaste omaloominguvõistlusel „Laula, laula suukene, karga kabujalakene“ osalesid viie kooli - Võru Kreutzwaldi Kooli, Võru Kesklinna Kooli, Varstu Kooli, Parksepa Keskkooli ja Vastseliina Keskkooli õpilased esimesest kuni üheksanda klassini. Lapsed kirjutasid laulupeorongkäigust ja ühislaulmisest laulukaare all, hinge helinast ja rõõmutundest, tantsumustritest ja rahvariitest ning sellestki, kui palju vaeva tuleb näha laulu- ja tantsupeole pääsemiseks. Toredad mälestused olid noortel Võrumaa laulupeost Uma Pido. Kõlama jäi soov, et laulupidudel kogetav ühtsustunne võiks kanduda ka igapäevaellu. Žürii märkis ära seekord esitatud tööde võrdselt hea ja kõrge taseme. Parimaid noori autoreid tunnustati traditsiooniliselt raamatukogus Euroopa päeval, 9. mail. Ühtsustundest, laulupidude tähendusest ja juubelilaulupeo motost „Minu arm“ mõtiskles ka ürituse külaline dirigent Silja Otsar, kelle käe all õppis laulupeolaulud selgeks kaheksa koori. Silja Otsari juhendamisel kõlas ürituse lõppedes ühiselt laulupidude armastatuim laul „Mesipuu“.

Saatses koostati internetimaterjalide põhjal mapp laulu- ja tantsupidude toimumisaegade kohta ja pidulikult raamatukogu päeva, 30. oktoobril, tutvustati uut raamatut „Laulupidu. Jannsen. Koidula: avatakt“.

Raimond Kolga 95. mälestuspäeval Võrus räägiti kirjaniku lapsepõlve- ja noorusaastatest, loeti tema luulet ja tutvustati bibliograafiat ja ajakirja Tulimuld andmebaasis DIGAR. Raimond Kolga sõnadele loodud laule esitas Võrumaa Kultuuripärl 2018 Mari Kalkun.

Märtsis alustas Tallinna Keskraamatukogu eeskujul koostöös Eesti Õdede Liiduga tegutsemist Kella Kahe Terviseklubi. Esimeses teabetunnis elanikkonnale rääkis Lõuna-Eesti Haigla psühhiaatriaosakonna õde Ilona Bahmatšev depressioonist ja kuidas sellega toime tulla. Huvilisi oli kohal palju, küsimused lektorile ei tahtnudki lõppeda. Avaürituse kordaminek andis julguse teabetunde edasi korraldada ja juba märtsi lõpus rääkis Julia Geller Tervise Arengu Instituudist teemal „Puugid ja kuidas end nende eest kaitsta.“ Sügisel kuulati Lõuna-Eesti Haigla sisehaiguste osakonna õe Alice Venski loengut aktuaalsel teemal „Gripp – murrame müüte ja räägime viirushaiguste ennetamisest!“.

Krabil oli TÕNi ajal hoidiste degusteerimine koguni kahepäevane üritus. Võrumaa KRKs korraldati esmakordselt rohevahetuse päev. Selgus, et lugejad on vägagi taimehuvilised ja suurem osa vahetuseks toodud taimedest leidis endale omaniku loetud minutitega. Augustis eksponeeritud kahepäevast näitust „110 ja seemed“ käidi vaatamas koos peredega. Jaanipäevast oktoobrini sai teenindussaal isegi vaadata rikkalikku näitust „Kultuurilugu paberil: autogramme ja pühendusi juubeliraamatukogu raamatutes“.

Esimesel augustil toimus Juudipargis Võrumaa KRK 110. tegevusaastale pühendatud meeleolukas sünnipäevahommik „100 kohvisõõmu, 10 raamaturõõmu“. Võimaluse korral jätkatakse seal sünnipäevaürituste pidamist, kuna koht on selleks väga sobiv. Sünnipäeva üritusi korraldati aasta läbi ja kuulutuse blanketile kujundati selle tarbeks isegi uus logo, et väärikas number 110 iga üritusega kaasas käiks ja silma jääks.

Kirjanikud Veronika Kivisilla, Aija Sakova, Kalju Kruusa ja Øyvind Rangøy kohtusid lugejatega tuuri „Sõnaränd“ raames Võrus ja Lasval. Viimase juures tegutseb ainsana raamatukogudest luuleklubi, mille liikmed said kokku kaheksal korral. Enim pälvis tähelepanu Eesti Kultuurkapitali luulepreemia nominentide luuleraamatutega tutvumine. Seal tähistati Eesti Vabariigi 101. sünnipäeva luuleklubi ja rahvamaja näiteringi ühise luulekava esitusega Lasva Rahvamajas. Meremäel loeti võru keele nädalal Heino Siku poemi „Võrokõstõlõ“.

Värskas toimus naljapäeval esimest korda keelepeksukohvik - koostati temaatiline menüü ja kuulati mõnusaid pajatusi – sissejuhatusena 2020. rahvajuttude aastasse. Seal ja Võrus kogunevad mälumängijad juba mitmendat aastat – Võrus korra kuus, Värskas neli korda aastas.

Kirepil vaadati ühiselt filmi „Tõde ja õigus“ ja et algusüritus meeldis kõigile, siis otsustati filmiõhtuid jätkata ja telliti valik uuemaid Eesti filme. Seal on raamatukogul väga oluline roll eakate, üksikute ja puudega inimeste suhtluskohana. Raamatukogus leiavad nad ärakuulamist ja lohutust. Kohtudes saatusekaaslastega on saadud headeks sõpradeks, kellega koos kergliiklusteel käia jalutamas. Aastat alustati elulisel teemal – „Nublu tuletab meelde!“ – vaadati Päästeameti videoklippe ja arutati kuidas aidata inimestel suitsuandurid töökorda ja lakke tagasi. Kooliajaloo päeva peaesinejaks oli koolipreili Veronika Varik, päriselus Eesti pedagoogika arhiivmuuseumi direktor. Samaaegselt oli raamatukogus vanade kooliõpikute näitus, vanim aastast 1918. Lugejalt annetuseks saadud 1935. aasta „Perekonnaleht“ restaureeritud väljaande esitlusele andis lisaväärtust viktoriin ajalehtede põhjal.

Sõmerpalu raamatukogul on hea koostöö Noortekeskusega ja Järvere Külaseltsiga. Kuldres organiseeriti koos noortekeskuse ja eakatega külakohvik, kus etendati Riina Ermeli näidendit „Hea on teada“, avati kudumistuba, räägiti kaminajutte ning tutvustati uusi raamatuid.

Annala Laaneots tutvustas mitmes raamatukogus oma raamatut „Minu Setomaa“. Kääpal käisid külas Kauksi Ülle ja Andrus Kivirähk. Koostöös kooliga toimus suur üritus „Keskkond ja

mina“, kus raamatukogu viis läbi keskkonnateemalise viktoriini. Seal uurivad lugejad hoolega ajakirja „Käsitöö“, sest on oluline hoida alles käsitööoskus, mida tõestas lugejate käsitöönäituse „Ilus asi – igavene rõõm“ populaarsus.

Võrumaa KRK lasteosakonnas tehti koostööd võru keele nädala ürituste ja Võru Instituudi noortelaagri korraldamisel, osaleti jutuvõistluse "Mino Võromaa" žüriis ning esitleti võrukeelse Tähekesse uut numbrit. Koos Võru Kultuurimajaga Kannel osaleti Võru Pärimustantsu Festivali ja Võru linna sünnipäevaprogrammi perepäeva kavas. Võrumaa eakate õpetajate seltsile Astra korraldati koduloolisi üritusi. Koostöös Pokumaa Sihtasutusega tähistati Edgar Valteri 90. sünniaastapäeva.

4.6.2 riiklikul tasandil

Võrumaal toimus 39. raamatukogude suveseminar „Raamatukogu – rahva tervise varaait“, mille käigus külastasid kolleegid teistest rahvaraamatukogudest Vana-Vastseliina, Värskas, Saatse, Mikitamäe ja Obinitsa raamatukogusid. Annela Laaneots, sootska ja Tallinna Ülikooli Kommunikatsiooni Instituudi õppejõud tutvustas suveseminarist osavõtjatele oma äsjailmunud raamatut „Minu Setomaa“.

Obinitsas oli Eesti Vabariigi aastapäeva külaliseks Eesti Apostlik-Õigeusu metropoliit Stefanus. Seal ja Tsoļgos kohtus piirkonna eakatega sotsiaalminister Tanel Kiik.

Seto Kuningriigi päeval töötas Obinitsa raamatukogu direktor otsekui märgina Seto Postis, sest alates 1. detsembrist on avatud raamatukogus Omniva postipunkt. 1. augusti avati postipunkt Rõuge raamatukogus.

Koostöös kultuuri- ja pärimustalu MTÜga osales Loosi raamatukogu üle-eestilisel vanade akende restaureerimise päeval – raamatukogus oli väljapanek akende restaureerimise alasest kirjandusest ja vaadati õppefilmi akende restaureerimisest. Luutsniku Pääste Ennetuskeskus on loonud külakeskusesse Vabatahtliku Päästekomando, kellega koos korraldati õppepäev „Kodud tuleohutuks“ ja käidi Murastes Balti Keti 30. aastapäeva üritusel. Orava raamatukogus toimus hajaasustuse programmi infopäev, töötas Eesti Keskkonnateenuse nõuandepunkt ja kaks korda kuus võttis vastu viisakoordinaator. Sännale annetas raamatuid Eesti Transpersonaalne Assotsiatsioon.

Värskas esines Eesti Kirjandusmuuseumi teadur Andreas Kalkun loenguga Seto usundist. Tuntud inimesena raamatukogus „töötas“ Eesti Rahvusringhäälingu setokeelsete uudiste toimetaja ja Eesti Folkloorinõukogu vähemusrahvuste töörühma juht Eveli Leima.

Võrumaa KRK jätkas koostööd Eesti Piibliseltsi ja Tervise Arengu Instituudiga. Koostööd tehti Eesti Abi- ja Teraapiakoorte Ühingu lugemiskoeratiimi töö korraldamisel raamatukogus.

Eesti Raamatukoguhoidjate Ühingu ja Riigi Infosüsteemi Ameti korraldatud nõuandepäeval 20. novembril „Ole IT-vaatlik“ osalesid üksikud raamatukogud, sest langes kokku ammu planeeritud Tartu Ülikooli koolituspäevaga. Vastseliinas nõustasid Võru valla IT spetsialist, gümnaasiumi IT õpetaja ja haridustehnoloog. Tutvustati küberturvalisuse põhitõdesid. Setomaa valla raamatukogud andsid panuse Seto Folgi ja Seto Kuningriigi päeva õnnestumisse. Mitmed raamatukogud võtsid osa Setomaa vallas Treski küünis augusti algul toimunud ametnike välitööde infopäevast, kus põhjalikult keskenduti raamatukogude arenguvõimalustele. Diskussioon oli küllaltki kirgi üles küttev, aga lahendusteni ei jõutud.

Haanjas toimus koostöös MTÜga Peedomäe Tähed eesti raamatu päeval, 23. oktoobril südamlük ja sisukas Ene Mihkelsoni mälestuspäev „Mägi mäletab“. Unustamatu on Merle Karusoo poolt koostatud elulooetendus „Elu ongi jumalagajätt“ Katrin Saukase esituses. Tartu Linnavalitsuse esindaja Kristel Kalda kinkis Haanja rahvamajale Ene Mihkelsoni Jutupeatuse märgise number 101. Kunstnik Elle Palumäe kinkis rippnäituse Haanja, Viitina, Varstu ja Võrumaa KRRKle.

Kirepi raamatukogu vastas Pamela Marani üleskutsele esitada vanaisade raamatu jaoks inimesi ja valitigi välja 77 aastane Jaan. Kuldre raamatukoguga tutvus Eesti Lastekirjanduse Keskuse kollektiiv ja raamatukogu osales ülevabariigilisel maaelu tutvustaval päeval.

4.6.3 rahvusvahelisel tasandil

Võrumaa KRRK jätkus koostöö välispartneritega Belgiast, Itaaliast, Sloveeniast, Prantsusmaalt, Hispaaniast ja Kreekast Erasmus + programmist rahastatud projektiga „Four elements – Legends and stories: improving foreign language learning and intercultural competences of adults by e-learning“. Juulis toimus projektikohtumine Võrus, kus Kirepi raamatukogu direktor Tuuli Eksin tutvustas inglise keeles Verijärve legendi, Kirepi raamatukogu ja Verijärve maastikukaitseala. Septembris saadi kokku Reusis.

Koostöös Tartumaa raamatukogudega imetlesid 20 Võrumaa raamatukogutöötajat OODIt ja Helsingi Ülikooli raamatukogu. Võrumaa KRRK lasteosakonna juhataja Helle Laanpere osales ERÜ lasteteeninduse toimkonna õppereisi korraldamisel ja reisil Stockholmi raamatukogudesse.

Tänaväärne ja hariv oli Võrumaa KRRK direktoril võimalus käia Dublinis Kultuuriministeeriumi toetusel. Lasva ja Tsolgo raamatukogude direktorid käsid Brüsselis – esimene Ivari Padari ja teine Andrus Ansipi külalisrühma liikmena.

Obinitza raamatukogu külastasid koostööpartnerid Soomest ja Venemaalt. Sännas toimus Soome-ugri filmifestival FUFF ja Missos tehti koos lätlastega mahakantud raamatutest seadeid koos lillede ja liblikatega.

Võrumaa KRRK lõi kaasa väliseesti näituste festivaliprogrammis: eksponeeriti Eesti Rahva Muuseumi ja Väliseesti Muuseumi rändnäitust „Toit – eestluse varaait. Eesti toidupoed ja –ärid Torontos“ koos oma kogude põhjal koostatud raamatunäitusega „Hoides eestlust elavana. ESTO läbi aegade“. Mõttetoas sai vaadata Rootsi Eestlaste Liidu näitust „Paadipõgenikud 1944. Nelja paadi lugu“.

4.7 Raamatukogu koolituskeskusena kasutajatele.

Raamatukogude võrgutikus koolitati 2708 inimest 820. individuaal- ja 119. rühmakoolitusel. Saatse suure individuaalkoolituste arvu - 322 taga oli tõsiasi, et kehva interneti leviku tõttu piirkonnas ei muretsetagi koju seadmeid.

Peamiseks sihtrühmaks on raamatukogu kasutajad, kuid vajadusel ka teistele huvigruppidele.

Lisaks tavapärastele otsingutele ja tegevustele andmebaasides ja riigiportaalides aidati lugejaid näiteks laevapiletite ostmisel, piltide ja failide otsimisel ja salvestamisel erinevatelt andmekandjalt, raadiosaadete kuulamisel, tervisedeklaratsioonide täitmisel, kalastuspileti taotlemisel jne.

Järjest rohkem tekib küsimusi nutiseadmete kasutamise kohta. Inimestele tuleb õpetada igapäevaeluks vajalikke nutioskusi, millela tänapäeval enam läbi ei saa. Näiteks: nutikella ühendamist mobiiltelefoniga ja selle rakenduse kasutamist, tõlkeäpi ja Viberi kasutamist, erinevate tahvlite ja nutitelefoni võimaluste tundmaõppimist jpm.

Võrumaa KRKs tutvustati raamatukogu koolitusel osalejatele ruume, tegevust ja töökorraldust. Maaraamatukogude seminaridel osalejatele anti ülevaade raamatunäitustest, nende koostamisest ja kujundamisest.

Koostoos Võru Noortekeskusega korraldati „Raamatujaht“, kus 12 õpilast pidid iseseisvalt nutitelefoni kasutades raamatud riulilt üles leidma. Toimus kaks nutikoolitust eakatele „Muna õpetab kana“. Koolitustest võttis osa 13 noort õpetajat ja 25 vanemaealist „õpilast“.

„Kui varem tuldi sooviga, et raamatukoguhoidja teeks internetis ära vajaliku toimingute, siis nüüd tullakse rohkem sooviga see ise selgeks saada“. (Linda) Bürokratlike ilmingute tõttu pöördusid vanemaealised abi saamiseks raamatukogutöötajate poole, kes omakorda pöördusid ametkondade poole. „Kurvaks teeb, et mitmed ametkonnad saavad hädasoleva inimese lihtsalt enda juurest minema ja soovivad kasutada kohalikku raamatukogu. On olnud juhuseid, kus selgub, et mitme päeva jooksul sellesama ameti koduleht üldse ei töötagi ja see on juhtkonnale endalegi üllatuseks, kui helistasin ja neid sellest teavitasin.“ (Kirepi)

Populaarsemad koolitused: tekstitöötlus, kuulutuse, plakati ja sünnipäevakaardi kujundamine, korteriühistute moodustamine, AISi kasutamine pensioniõigusliku aja tõestamiseks.

Urvastes on aastate jooksul juurdunud tegevused õpitoas. Juhendajad õpetasid 8-10 aastastele õpilastele uusi teadmisi maalitehnikast ja esmaseid võtteid õlivärvi kasutamisel. Vallaelanikke aidati rahvahääletusel „Kaasav eelarve 2020“ ja tutvuti veebirakendusega Tõetamm. Rühmakoolitusel „Ekskursioon raamatukokku“ tutvustati Räpina osakonna õpilastele raamatukogu ja Urvaste kooli. Ringkäigu ajal arutleti raamatute üle, saadi aru raamatute paigutussüsteemist ja laenati raamatuid. TÕNi ajal esines Vana-Vastseliina raamatukogus muinsuskaitse nõunik Tiina Pettai laiemalt teemal „Mina ja keskkond“.

Kuldres korraldati koos Uue-Antsla Rahvamaja ja OÜ Perlepiga kohtumine psühholoogiga teemal „Põlvkondade vahelistest sidemetest ja väärkast vananemisest“, millele andis lisaväärtus raamatunäitus. Kirepil vajati mitmel korral abi Eestisse elama asumiseks vajalike toimingute tegemiseks.

4.8 Raamatukoguteenuse turundus ja väljaanded

Suuremat tähelepanu pöörati raamatukogude tegevuste kajastamist vallalehtedes. Päriskoordineeritult ei suudetud ellu viia, aga artikleid ilmus rohkem kui 2018. aastal. Samuti elavdati sündmuste tutvustamist RIKSWEBi kaudu. Täiendamisel on veebiväljaanne „Raamatukogud Võrumaal“ ja lõpetamisel Raimond Kolga bibliograafia. Sündmuste kohta avaldati infot kohalike lehtede kultuurinurkades, samuti tehisipäevastes „Võrumaa Teataja“ numbrites, kui kohalikud omavalitsused tutvustasid oma tegemisi. Kindla koha on endale kindlustanud Facebook. Antsla Valla Facebooki lehel on 638 sõpra, kelleni jõuavad raamatututvustused ja ürituste info. Alates septembrist on Facebooki konto ka Mikitamäe raamatukogul, millel on mõne kuuga juba 50 jälgijat. Ikkagi toimivad kuulutused ja isiklikud kutsed. Setomaa valla raamatukogud annavad infot valla kultuurikalendri toimetajale ja

sotsiaalmeedia „Suure-Värskä virtuaalne seltsimaja“ kaudu. Kuldre raamatukogu on õpilastele teateid edastanud kooli raadio KUKORA kaudu.

4.9 Andmebaasid.

Andmebaasi sisestati 1309 uut kirjet jooksvast perioodikast ja üksikteostest. Bibliografeeriti artikleid ajalehtedest: Võrumaa Teataja, Lõunaleht, Võru Linna Leht, Lõuna-Eesti Postimees, Võru Valla Teataja. Valikuliselt sisestati koduloolise ning kirjandusliku sisuga artiklite kirjeid ajakirjadest Looming, Keel ja Kirjandus, Eesti Loodus jt. Retrospektiivselt sisestati kultuuri- ja ajaloolise sisuga artiklite kirjeid ajalehest Tööraha Elu (1981, 1982, 1983, 1984) – kokku 141 kirjet. Redigeeriti vanu kirjeid märksõnade, daatumite jne osas. Järjepidev on töö kodulooliste isikute andmete leidmiseks ja täpsustamiseks Võrumaa koduloolise sünnipäevakalendri koostamiseks. Kodulehe vahendusel on kõigile kättesaadavad andmekogud: Võrumaa kirjanikud, Võrumaa lastekirjanikud, Võrumaa kodulooline sünnipäevakalender 2020, Valik Võrumaa muusikategelasi.

5. 2020. aasta tegevused

Võrumaa rahvaraamatukogude võrgustiku tegevused on suunatud digikultuuri ja rahvajutu aasta tähistamiseks - raamatukogud on liitunud väljakutsega 11*11. Osulas loetakse igal kuul rahvajuttude kogumikest lugusid, esimesena raamatust „Marjakobar ja teisi setu muinasjutte“.Jätkatakse programmiga „Lugemisisu“.

Tsolgos saab tänu Keskerakonna „katuserahale“ osta uusi riuleid ja muud uut inventari ning külla oodatakse Ilmar Vananurme ja Virve Osilat. Antsla valla raamatukogude direktorid hakkavad korra kuus kokku saama – ühisüritusteks ja info saamiseks. Obinita ja Meremäe tähistavad 95. tegevusaastat. Nursis avatakse lasteaiarühm ja avanevad uued võimalused ühistegevusteks. Kirepi raamatukogu plaanib koos noortekeskusega korraldada mälumängu. Urvaste ja Kuldre raamatukogu tähistavad Marie Heibergi 130. sünniaastapäeva. Viitina ei ole maha matnud rannaraamatukogu plaani. Saatses on kavas korras kuus „Setomaa tund“, kus loetakse värsket ajalehte „Setomaa“, ilusal ajal ka kordatehtud õuealal.

Võrumaa KRKs on plaanis jätkata kohtumiste sarja „Sündinud Võrus“ ja teist korda korraldada Juudipargi raamatukogu. Kindlasti tähistatakse Bernard Kangro 120. sünniaastapäeva. Loodetava toetuse korral on kavas õppereisid Harjumaa raamatukogudesse mais ja oktoobris Viimsisse. Jätkuvad maakondlikud nõustamistuurid ja koolituspäevade korraldamine.

Koostajad: Võrumaa rahvaraamatukogude direktorid, Võrumaa Keskraamatukogu laste-, teenindus- ja komplekteerimisosakonna juhataja, arendusjuht, bibliograaf, asjaajaja-raamatukoguhoidja.

Direktor

Inga Kuljus

LISA 1. Personali koolitus

Raamatukogu nimi	Koolituste arv	Koolitustundide arv	Koolituseks kulutatud
Haabsaare	2	11	
Haanja	2	11	
Kirepi	1	20	40
Krabi	1	8	
Kuldre	2	11	
Kuutsi	2	11	
Kääpa	4	20	
Lasva	6	39	466,55
Luutsniku	1	80	380
Meremäe	3	18	58,80
Mikitamäe	7	37	30
Misso	5	39	81
Mõniste	2	8	
Nursi	1	8	
Obinitsa	1	5	
Orava	3	25	70
Osula	9	57	165
Parksepa	4	20	
Ruusmäe	2	11	
Rõuge	2	88	380
Tsolgo	5	39	267
Tsooru	8	66	160
Vana-Vastseliina	4	20	
Vastseliina	1	8	
Võrumaa KRK	11	318	2189,44
Värskä	10	100	142

LISA 2. Raamatukogutöötajate avalikud esinemised

Liana Allas

Keskpäevakohvikute avasõnad

Tuuli Eksin

Verijärve legendi tutvustamine inglise keeles rahvusvahelise projekti „Four Elements: Legends and Stories“ kohtumisel Võrumaa KRKs

Kirepi raamatukogu tegevuse tutvustamine inglise keeles

Tea Kallaste

ERÜ maaraamatukogude sektsiooni suvelaagris „maailmakohviku“ töölaua juht ja kokkuvõtte esitamine

Merle Koik

Ettekanne ETKA Andrase täiskasvanuhariduse maakondlikul seminaril

Ettekanne blogipostituse töötoas Tartu Linnaraamatukogus

Ettekanne „Nutiseadmete turvalisus ja praktiline kasutamine“ koolitusel „Muna õpetab kana“

„Living Library“ tegevuse tutvustamine rahvusvahelisel projektikohtumisel Reusis

RIKSWEBi kasutamise ja küberturvalisuse koolitus senioridele Kompetentsikeskuses Tsenter

EPALE mittekonverentsil arutelugruppide „Täiskasvanute õpetamise headus mäluasutustes“ ja „Täiendkoolituse kvaliteedi edendamine läbi välise kvaliteedi hindamise – võimalused ja väljakutsed“ juhtimine Tallinna Õpetajate Majas

Eha Kütt

Raamatusarja „Seto Kirävara“ tutvustamine maakondlikul seminaril

Tervituskõne ja raamatu „Pisike puu“ koos valla raamatukogude kontaktidega järjehoidjate üleandmine Setomaa valla lusikapeol

Mõtteline matk Mats Traadi romaani „Valge maja“ radadel suveseminaril „Raamatukogu – rahva tervise varaait“ osavõtjatele

Hea Eesti lasteraamat: ülevaade Värska kooli põhikooliastme õpilastele

Tuuli Kütt

Ettekanne õpilaste IX omaloominguvõistluse tunnustusüritusel

Helle Laanpere

Võru linnas ja maakonnas kuue koduloolise kirjandusretke läbiviimine

TÜ lasteraamatukoguhoidjate suveakadeemias osalevatele raamatukoguhoidjatele Võrumaa KRK töökogemuste tutvustamine lasteteeninduse vallas.

Korduvalt maakonna koolides laste- ja noorteraamatute tutvustamine ning ettekanded kirjanike elust ja loomingust

Anni Lahe

Ürituste ja kohtumiste avasõnad

Aive Leppik

Juhan Jaik „Aabitsa õppimine“

Ettelugemised Rõuge põhikooli õpilastele ja lasteaia lastele

Riina Lõhmus

Haanja raamatukogu ja multifunktsionaalse keskuse tutvustamine seminarist „Tulevikku suunatud raamatukogud“ osavõtjatele

Kaugtöö võimaluste tutvustamine SA Võrumaa Arenduskeskuse ja PRIA töötajatele

Haanja raamatukogu tutvustamine kooli vilistastele kooli juubeliürituse ajal

Elvi Määr

Avasõna kohtumisõhtul Sulev Ivaga

Esinemine võru keele teemal kirjanduslik-muusikalisel õhtul

Inge Pilt

Esinemised lasteaialastele

Sirje Saarniit

Juhan Jaik „Aabitsa õppimine“

Ülle Siska

Juhan Jaik „Aabitsa õppimine“

Kristi Soll

21 korda Võru linna koolides ja lasteaedades lugemiskoera Jeta tutvustamine ning lugemise tähtsuse rõhutamine

Ene Sõmer

Ajalooline ülevaade „Tsooru raamatukogu 110“

Kaiu Suurmann

Sõnavõtt „Pisikese puu“ raamatute ja Setomaa valla raamatukogude infoga järjehoidjate üleandmisel 2018. aastal sündinud lastele.

Mikitamäe raamatukogu tutvustus, ülevaade Setomaa Haridusseltsi tegevusest, Setomaa ajalooline taust ja setodele iseloomulikud usutalitused tsässonates 39. suveseminarist „Raamatukogu – rahva tervise varaait“ osavõtjatele

Nasta Pino 85. sünniaastapäeva läbiviimine ja modereerimine

Kodulooline loeng „Kuidas eestlased endale priinimed said“

Evi Zirk

Ajalooline ülevaade „Vaabina raamatukogu 110“

Saima Tell

Esinemine koos Riina Ermeliga nukunäidendis „Hea on teada“ Luunja ja Vaabina raamatukogudes

Ettekanne Marie Heibergi 129. sünniaastapäeva tähistamisel Kirikukülas

Ettekanne „Edgar Valter 90“ Kuldre Kooli õpilastele ja õpetajatele ning külakohviku külastajatele

Eve Timmi

Esinemine Võru Loovuskooli 11 rühmas lapsevanematele teemal „Peres kasvab raamatulaps: kuidas valin oma lapsele sobivaima raamatu“

Korduvalt maakonna koolides laste- ja noorteraamatute tutvustamine ning ettekanded kirjanike elust ja loomingust.

LISA 3. Raamatukogude ehitamine, renoveerimine, remondid

Raamatukogu nimi	Teostatud tööd (2019)
Haabsaare	Õhksoojuspumba paigaldamine
Kirepi	Valgjärve 6 maja fassaadi soojustamine ja kanalisatsioonirikke kõrvaldamine
Kuldre	Radiaatorite vahetus
Meremäe	Laevalgustuse osaline parandamine
Urvaste	Keskküttele üleminek
Võrumaa KRK	Võru Linnavalitsuse poolt teostati raamatukogu kasutuses oleva hoone otsaseina remont. Trepigaleriis vahetati välja vanad valgustid LED valgustuse vastu. Komplekteerimisosakonnas parandati ammu pinnuks silmas olnud põrandaruut ja tehti sanitaarremonti. Ilusamaks sai asjaajaja- raamatukoguhoidja kabinet ja teenindussaal vahetati välja osa lamellkardinaid.
Värskä	Laenusletti ja väikeste laudade renoveerimine

LISA 4. Laste ja noorteüritused

Raamatukogu nimi	Ürituse nimi	Osavõtjate arv
Kuldre, Varstu, Kääpa, Meremäe, Mikitamäe, Värskas	Lugemisisu: üle-Eestilise lugemisprogrammi teematunnid	Kõigil üritustel osalejaid kokku üle 300
Võrumaa KRK, Värskas, Mikitamäe	„ Pisike puu “ – kinkeraamatute üleandmine raamatukoguhoidjate poolt omavalitsuste vastuvõttudel, raamatukoguhoidjate sõnavõttud jm.	Kõigil üritustel osalejaid kokku 120
Võrumaa KRK, Kuldre, Meremäe,	Laste-Raamatu-Suvi 2019: 7. maakondlik suvelugemise programm. Lasteosakond koostas nimestiku, lugemispassi ja küsimused raamatute kohta. Lapsed lugesid kõigis maakonna raamatukogudes, mitmel pool toimus raamatututvustusi. Kõik tingimused täitnud osalejad kutsuti lõpupeole ja kohtumisele Anti Saarega, tublimad said lisapreemiaid. Osalejaid kiideti ka koolide üritustel.	Mängu alustajaid ja osalejaid kõigil üritustel kokku ca 250-300, lõpuüritusel 120 osalejat
Värskas, Kirepi	Kohalikud suvised lugemisvõistlused , nende avaüritused ja tänupeod	Kõigil üritustel osalejaid kokku 150
Võrumaa KRK	Maakondlik kirjandusmäng, maakondlik etlusevõistlus („Kolmas loeb!“, „Tooliteater“, „Ellen Niiduga Midrimaal“, vendade Liivide etlusevõistlus, 4.-5. kl ettelugemise võistlus „Heal meelel ja ilusal keelel“)	6 üritusel osalejaid kokku 160
Kuldre, Kääpa, Krabi, Kuutsi, Meremäe, Mikitamäe, Kääpa, Osula, Puiga jt	Kohalikud etlusevõistlused ja viktoriinid (ettelugemise võistluste eelvoorud, Kuldvillak, kirjandusviktoriinid, Põhjamaade nädala viktoriin jt)	Kõigil üritustel osalejaid kokku 340
Võrumaa KRK, Linda, Kuldre, Varstu, Obinitsa, Värskas, Kääpa, Vana-Vastseliina jt	Osalemine kohalikes koostööprojektides lasteraamatu(kogu)teemaliste tegevustega (perepäevad, kodukandipäevad, jõuluüritused, orienteerumismängud-viktoriinid kohalikes asutustes jm)	Kõigil üritustel osalejaid kokku 440
Linda, Vana-Vastseliina, Meremäe jt	Pereüritused raamatukogus (ettelugemised, käeline tegevus, mängud jm)	Kõigil üritustel osalejaid kokku 160
Võrumaa KRK, Antsla, Kuldre, Linda, Kuutsi, Värskas, Kääpa, Lasva, Parksepa, Tsolgo, Vana-Vastseliina, Vastseliina	Raamatuesitlused, kohtumised kirjanikega ja kunstnikega jmt (Epp Petrone, Anti Saar, Triinu Laan, Milvi Panga, Mare Hunt, Aidi Vallik, Sulev Oll, Jaanus Vaiksoo, Markus Saksatamm, Justin Petrone, Risto Järv, Marko Kaldur, Helin Vill, Jana Valge, võrukeelse Tähekesse esitus)	Kõigil üritustel osalejaid kokku üle 1200

Võrumaa KRK	Kirjanike elu ja loomingu tutvustused PowerPoint pildikavadega (Edgar Valter, Astrid Lindgren)	16 üritusel osalejaid kokku 370
Kuldre, Urvaste, Haanja, Krabi, Kuutsi, Misso, Varstu, Ruusmäe, Meremäe, Mikitamäe, Obinitsa, Värska, Kirepi, Kääpa, Lasva, Orava, Osula, Parksepa, Puiga, Vana-Vastseliina, Vastseliina jt	Ettelugemised-vestlused mitmesugustel teemadel koolieelikutele ja 1. kooliastmele.	Kõigil üritustel osalejaid kokku üle 1160
Võrumaa KRK, Antsla, Kuldre, Varstu, Meremäe, Mikitamäe, Värska, Kääpa, Parksepa, Puiga jt	Lasteraamatute tutvustused igas vanuses lastele ja laste lugemise juhtidele mitmesugustel teemadel.	Kõigil üritustel osalejaid kokku üle 1000
Võrumaa KRK, Kuldre, Urvaste, Mõniste, Varstu, Mikitamäe, Lasva, Orava, Osula, Parksepa, Vastseliina jt	Teematunnid koolieelikutele ja õpilastele (emakeel, kodulugu, linnud, tarnad ja pokud, töö ja tööriistad, erinevad rahvakalendri tähtpäevad, rahvusvaheline lasteraamatupäev, kirjanikud jm)	Kõigil üritustel osalejaid kokku 600
Võrumaa KRK, Kuldre	Etendused raamatukoguhoidjate esituses koolieelikutele ja 1. kooliastmele (Tillukese loomateatri erinevad lood, „Kassike ja kakuke“, „Hajameelne päkapikk“, "Kass hakkab jõuluvanaks", "Hundi sõbrad", nukuetendus pokudest „Hea on teada“)	Kõigil üritustel osalejaid kokku üle 800
Võrumaa KRK	Loe koerale! Aasta jooksul oli kaks lugemisgruppi (kokku 15 last), kes käisid kaks korda kuus lugemiskoer Jetale ette lugemas. Nii kevad- kui sügishooaeg lõpetati lugemispeoga. Lisaks räägiti lugemisest ja lugemiskoerast 21 korral lasteaedades ja koolides.	Kõigil üritustel osalejaid kokku üle 600
Võrumaa KRK, Urvaste Krabi, Varstu, Mikitamäe, Värska, Kääpa, Lasva, Tsolgo, Orava, Puiga, Vana-Vastseliina, Vastseliina jt	Käeline tegevus lastele + teemakohased raamatud, ettelugemine, arutelud (käsitööringid, kunstiringid, tegelustoad, töötoad, meistritoad, teaduskatsed, kokandus, joonistamine, piltide värvimine jm)	Kõigil üritustel osalejaid kokku 370
Võrumaa KRK	Lastearühmade peod ja etendused raamatukogus	4 üritusel osalejaid kokku 250
Võrumaa KRK, Urvaste, Kuldre	Koduloolised kirjandusretked Võru linnas ja maakonnas	Kõigil üritustel osalejaid kokku üle 200

Võrumaa KRK, Haanja, Puiga, Vastseliina	Kunstinäitustega seotud lasteüritused (avamispeod, näitusetutvustused jm)	Kõigil üritustel osalejaid kokku 290
Võrumaa KRK, Kuldre, Haanja, Misso, Varstu, Kirepi, Lasva	Koolivaheaja üritused (lauamängud, pusled, ettelugemised, meisterdamised, hilisõhtused üritused, aastalõpu tänapidu jm)	Kõigil üritustel osalejaid kokku 160
Võrumaa KRK, Antsla, Kuldre, Urvaste, Kuutsi, Kääpa, Orava, Parksepa, Puiga, Tsolgo, Vana-Vastseliina, Vastseliina jt	Kasutajakoolitused igas vanuses lastele (tutvumine raamatukogu ja selle kasutuskorraga, e-kataloogi kasutamine, raamatukogutöö, teatmeteosed, raamatuillustratsioon, DIGAR jm)	Kõigil üritustel osalejaid kokku 950

LISA 5. Raamatukoguteeninduse maakondliku koordineerimise ülesannete täitmine

Täidetud on kõigis valdkondades – väljaannete koordineeritud tellimine ja kättesaamine, koolituspäevade korraldamine ja abistamine nõustamistuuridel. Maakondliku andmebaasi koostamine ja päringutele vastamine.